

Измени и дополни на предложениот Закон за основно образование

Член 12- став 4
Член 18-став 3
Член 19-став 4 и 5
Член 29-став 2
Член 47-став 7 и 8
Член 51-став 4
Член 64-став 3,5 и 8
Член 75-став 4
Член 78а
Член 100а
Член 117-став 2
Член 135-став 8
Член 142-став 2,3,4 и 5
Член 146-став 6
Член 148
Член 192-а
Член 193-а

Напомена: Предложените измени се напишани со црвена боја.

ЗАКОН ЗА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

I. ОСНОВНИ ОДРЕДБИ

Предмет на законот

Член 1

(1) Со овој закон се уредува воспитно-образовниот процес кој се остварува во основните училишта (во натамошниот текст: основно училиште), како и дејноста на основното образование како дел од единствениот воспитно-образовен систем.

(2) Дејноста на основното образование е од посебен општествен интерес.

(3) Воспитно-образовен процес во смисла на овој закон ја опфаќа наставата и другите облици на организирана работа со учениците.

(4) Изразите кои во овој закон се користат во граматички машки род се неутрални и се однесуваат и на лицата и од машки и од женски род.

Право на основно образование

Член 2

(1) Секое дете има право на основно образование.

(2) Се забранува секоја директна или индиректна дискриминација, повикување и поттикнување на дискриминација и помагање во дискриминаторско постапување врз основа на пол, раса, боја на кожа, род, припадност на маргинализирана група, етничка припадност, јазик, државјанство, социјално потекло, религија или верско уверување, други видови уверувања, образование, политичка припадност, личен или општествен статус, ментална и телесна попреченост (различен степен на функционалност), возраст, семејна или брачна состојба, имотен статус, здравствена состојба или која било друга основа која е предвидена со закон или со ратификуван меѓународен договор во остварување на правата од основното воспитание и образование, утврдени со овој закон.

(3) Вработените во основните училишта се должни да промовираат еднаквост меѓу сите ученици и активно да се спротивставуваат на сите облици на дискриминација и насилство.

Цели на основното образование

Член 3

Целите на основното воспитание и образование се:

- стекнување општи и применливи знаења што се потребни во секојдневниот живот или за натамошно образование,
- хармоничен, интелектуален, емоционален и социјален развој на учениците соодветно со нивните способности,
- развивање на писменоста и способностите на учениците за разбирање, информирање и изразување на македонски јазик и неговото кирилско писмо,
- развивање на писменоста и способностите на учениците за разбирање, информирање и изразување, покрај на македонски јазик и неговото кирилско писмо, и на јазик и писмо на припадниците на заедниците кои зборуваат јазик различен од македонскиот јазик,
- развивање самодоверба и свест кај ученикот за сопствената индивидуалност и одговорност за своите постапки,
- воспитување за меѓусебна толеранција, соработка, почитување на различноста, основните човекови слободи и права,
- развивање свест кај учениците за припадност на Република Македонија и негување на сопствениот национален и културен идентитет,
- воспитување за општи културни и цивилизациски вредности кои произлегуваат од светските традиции,
- усвојување општи и применливи знаења кои овозможуваат самостојно креативно дејствување во општествената и природната околина и развивање способности за расудување и за изразување во уметноста и културните традиции,
- развивање на способности за истражување, експериментирање и решавање на проблеми,
- вклучување и водење грижа за развојот на учениците со посебни образовни потреби,
- развивање на надареноста на учениците во различни области и
- унапредување на здравиот начин на живеење и воспитување за преземање одговорност за сопственото здравје и за заштита на животната средина.

Задолжителност и циклуси на основното образование

Член 4

(1) Основното образование е задолжително, трае девет години и се организира во три воспитно-образовни периоди и тоа од прво до трето одделение, од четврто до шесто одделение и од седмо до деветто одделение.

(2) Родителот, односно старателот на ученикот (во натамошниот текст: родителот) е должен да му овозможи на своето дете да ја исполни обврската за задолжително основно образование и воспитание.

Право на индивидуална поддршка на децата со посебни образовни потреби

Член 5

(1) За учениците со посебни образовни потреби се обезбедуваат соодветни услови за стекнување на основно воспитание и образование во редовните и ресурсните основни училишта за ученици со посебни образовни потреби (во понатамошниот текст: ресурсни основни училишта) и имаат право и на индивидуална помош (поддршка) за стекнување на основното образование и воспитание.

(2) Нормативот за просторот, опремата и наставните средства за ученици со посебни образовни потреби во редовните и ресурсните основните училишта ги утврдува министерот на предлог на Бирото.

Образование на децата на државјаните кои престојуваат во странство

Член 6

(1) За децата на граѓаните на Република Македонија кои престојуваат во странство се организира настава за учење на македонскиот јазик и култура, а за припадниците на заедниците кои зборуваат јазик различен од македонскиот јазик и на мајчиниот јазик, во согласност со меѓународни договори ратификувани согласно со Уставот на Република Македонија.

(2) На децата на граѓаните на Република Македонија кои престојувале во странство и се вратиле во Република Македонија каде што го започнуваат, односно продолжуваат основното образование, основните училишта се должни да им помогнат во изучувањето на мајчиниот јазик.

(3) Заради успешно вклучување во воспитно-образовниот процес на учениците од ставот (2) на овој член, основното училиште во коешто е запишан ученикот организира индивидуална и групна дополнителна настава за совладување на мајчиниот јазик и за надоместување на знаењето од одредени наставни предмети.

(4) Наставата за учениците од ставот (1) на овој член се изведува според наставен план и програма што ја изготвува Бирото за развој на образованието (во натамошниот текст: Бирото), а ја утврдува министерот надлежен за образование (во натамошниот текст: министерот).

(5) Наставата за учениците од ставот (2) на овој член трае најмногу една година и се изведува според програма што ја изготвува Бирото, а ја утврдува министерот.

(6) Начинот и постапката за избор на наставниците кои ги остваруваат наставниот план и програма од ставот (4) на овој закон, како и начинот на утврдување на платите и трошоците на наставниците ги утврдува министерот.

Образование на деца со странско државјанство или деца без државјанство

Член 7

(1) Деца со странско државјанство или деца без државјанство, кои престојуваат во Република Македонија имаат право на основно образование под еднакви услови како децата државјани на Република Македонија.

(2) За децата од ставот (1) на овој член се организира настава по мајчин јазик, во согласност со меѓународните договори ратификувани согласно со Уставот на Република Македонија.

(3) За децата од став (1) на овој член, доколку е потребно се организира изучување на македонскиот јазик во траење од една година врз основа на програми изготвени од Бирото, а одобрени од министерот.

(4) Деца државјани на државите членки на Европската унија имаат право на основно образование под еднакви услови како и децата државјани на Република Македонија.

(5) Деца државјани на државите членки на Европската унија чии родители се со престој во Република Македонија каде вршат или вршеле самостојна дејност, односно кои се вработени или биле вработени на територијата на Република Македонија, имаат право на стекнување на знаење од мајчиниот јазик и култура на државата од којашто потекнуваат.

(5) Министерството е должно, во соработка со основачот на училиштето и државата од којашто потекнува ученикот од ставот (4) на овој член, а во согласност со можностите, да даде поддршка за стекнување на знаење од мајчин јазик и култура на државата од која потекнува ученикот.

Образование на деца кои не биле вклучени во настава

Член 8

(1) Децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветно одделение на основно образование, имаат право на основно образование под еднакви услови, како и останатите деца.

(2) За децата од ставот (1) на овој член се изготвуваат соодветни наставни програми со кои ќе се овозможи вклучување во соодветно одделение на основно образование.

(3) По извршената проверка на нивното знаење се издава свидетелство со кое се запишува во следното одделение на основно образование.

(4) Наставните програми од ставот (2) на овој член ги изготвува Бирото, а одобрува министерот.

Употреба на јазиците во образованието

Член 9

(1) Воспитно-образовната работа во основното училиште се остварува на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

(2) За учениците на припадниците на заедниците кои следат настава на јазик различен од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, воспитно-образовната работа се изведува на јазикот и писмото на соодветната заедница, на начин утврден со овој закон.

(3) Учениците од ставот (2) на овој член задолжително го изучуваат и македонскиот јазик и неговото кирилско писмо.

Место на остварување на образованието

Член 10

(1) Основното образование се организира и остварува во основно училиште.

(2) Учениците со посебни образовни потреби се вклучуваат во редовните паралелки во основните училишта. Ученици со посебни образовни потреби кои не можат да се вклучат во редовните паралелки во основните училишта поради нивниот најдобар интерес, се вклучуваат во паралелки во основните училишта за ученици со посебни образовни потреби, односно ресурсно основно училиште заради неопходна поддршка и образование.

(3) Основно образование се организира и остварува и во здравствени установи, социјални установи, казнено-поправни и воспитно-поправни установи, како и во домашни услови согласно со овој закон.

(4) Училиштето може да организира воспитно-образовен процес како посебен облик на работа за ученици на подолго домашно и болничко лечење, со согласност од Министерството.

(5) За учениците кои, поради поголеми здравствено проблеми или хронични болести, не можат да посетуваат настава подолго од три недели, наставата се организира во домашни услови, односно во здравствена установа.

(6) Родителот, односно старателот го известува училиштето за потребата за настава на ученикот кој е на подолго домашно или болничко лекување.

(7) Начинот на организирање на наставата за учениците на подолго домашно и болничко лекување го пропишува министерот.

Забрана за политичко и верско организирање и дејствување

Член 11

Во основното училиште се забранува политичко и верско организирање и дејствување, како и истакнување на партиски и верски обележја.

Статус на основните училишта

Член 12

(1) Дејноста на основното училиште е од јавен интерес.

(2) Основното училиште има својство на правно лице и се запишува во Централниот регистар на Република Македонија.

(3) Основното училиште има печат. Во средината на печатот е грбот на Република Македонија, а од страната името на Република Македонија и името (назив) и седиште на училиштето.

(4) Покрај основната дејност основното училиште за сопствени потреби може да извршува и други дејности по претходно добиена согласност од основачот и тоа: превоз на ученици, исхрана и сместувањена ученици, обезбедување на имот и лица.

Име на училиштето

Член 13

(1) Името на основното училиште е напишано на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

(2) Во основните училишта во кои наставата се изведува и на друг јазик и писмо различен од македонскиот јазик, името на училиштето е напишано на македонски јазик и неговото кирилско писмо и на јазикот и писмото на кое се изведува наставата.

Основно образование на возрасни

Член 14

(1) Во основно образование можат да се вклучат и возрасни лица, на начин утврден со закон.

(2) За возрасните лица се изготвуваат соодветни наставни програми со кои ќе се провери, утврди и признае претходно стекнатото знаење овозможувајќи вклучување во соодветно одделение на основното образование.

(3) По извршената проверка на стекнатото знаење на возрасното лице може да му се издаде свидетелство со кое може да се запише во следното одделение на основно образование или свидетелство со кое му се признава основно образование.

(4) Наставните програми од ставот (2) на овој член ги изготвува Бирото, а одобрува министерот.

II. ОСНОВАЊЕ И ПРЕСТАНОК СО РАБОТА НА ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ

Видови и основање основни училишта

Член 15

- (1) Основното училиште може да биде општинско или државно.
- (2) Општинското основно училиште се основа од општината.
- (3) Државното основно училиште се основа од Владата на Република Македонија (во натамошниот текст: Владата).
- (4) Советот на општината донесува одлука за основање на основно училиште, по претходно прибавено позитивно мислење од Владата.
- (5) Државните основни училишта кои ги основа Владата, се основаат за остварување на наставен план и програми за основно образование на одредени ученици за кои државата има посебен интерес (ресурсни основни училишта).
- (6) Ресурсните основни училишта за ученици од став 5 на овој член им даваат на другите основни училишта советодавна и друга поддршка за воспитувањето и образованието на децата со посебни образовни потреби, согласно упатството донесено од Бирото и можат да држат обуки на наставниците кои работат со деца со посебни образовни потреби.
- (7) Програмите за обуки од претходниот став на овој член ги одобрува Бирото
- (6) Општината, односно Владата може да основа и меѓународно јавно училиште во кое се остварува наставен план и програми на некој од светските странски јазици (англиски, француски, германски), кој на предлог на Бирото ги утврдува министерот.

Услови за основање основно училиште

Член 16

- (1) Основно училиште може да се основа, ако:
 - има доволен број ученици за формирање на најмалку по две паралелки од прво до деветто одделение,
 - е обезбеден соодветен наставен кадар,
 - се обезбедени соодветни училишни простории, опрема и наставни средства согласно со утврдени нормативи и стандарди и
 - се обезбедени потребни финансиски средства.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член основно училиште може да се основа и кога нема доволен број ученици за формирање 18 паралелки, доколку основачот обезбеди доволно финансиски средства за работа.
- (3) Нормативите и стандардите од ставот (1) алинеја 3 на овој член ги утврдува министерот, на предлог од Бирото.
- (4) Основачот е должен при основање на основно училиште да формира комисија која во согласност со овој закон извршува подготовка за почеток со работа на училиштето.

Акт за основање на основно училиште

Член 17

- (1) Со актот за основање на основното училиште се утврдуваат:
 - името и седиштето на основното училиште,
 - бројот на учениците,
 - реонот, односно реоните од кои се опфаќаат учениците,
 - јазикот на кој ќе се изведува наставата,
 - бројот на подрачни училишта,
 - потребниот наставен кадар, опремата, просторот според стандардите и нормативите,

- програмата за воспитно - образовната дејност,
- средствата кои основачот ги обезбедил за основање и почеток со работа на основното училиште и начинот на обезбедување на средствата и - започнувањето со работа на основното училиште.

(2) Основното училиште може да започне со работа откако Министерството надлежно за образование (во натамошниот текст: Министерството) ќе утврди дека се исполнети условите од членот 16 на овој закон и ќе донесе решение за верификација.

(3) Проверка за исполнетоста на условите за верификација врши комисија формирана од министерот.

(4) Против решението од ставот (2) на овој член може да се поднесе жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

(5) Начинот на верификацијата на основното училиште го пропишува министерот.

Подрачно училиште

Член 18

(1) Основното училиште во својот состав може да има подрачно училиште.

(2) Подрачно училиште се организира во населено место со мал број ученици, за што одлучува основачот, по претходно позитивно мислење од министерот.

(3) Подрачното училиште може да биде петтоодделенско и деветтоодделенско.

Статут на основното училиште

Член 19

(1) Основното училиште има статут.

(2) Со статутот особено се уредуваат: организацијата и вршењето на воспитно-образовната дејност, називот, седиштето, управувањето и раководењето, правата и обврските на учениците, правата и обврските на вработените и други прашања од значење за работа на основното училиште.

(3) Статутот на основното училиште го донесува училишниот одбор.

(4) На статутот на основното училиште согласност дава Министерството **во рок од 60 дена од денот на приемот. Доколку не го стори тоа согласноста ќе се смета за дадена.**

(5) За секоја измена и дополна на Статутот на училиштето се изјаснува МОН.

Регистар

Член 20

(1) Министерството води централен регистар на основните училишта основани на територијата на Република Македонија.

(2) Секоја општина за своето подрачје води регистар на основни училишта и за тоа доставува податоци до Министерството.

(3) Регистрите од ставовите (1) и (2) на овој член се водат согласно Законот за општата управна постапка.

(4) Формата и содржината, како и начинот на водење на регистрите од ставовите (1) и (2) на овој член ги пропишува министерот.

Престанок со работа на основното училиште

Член 21

(1) Основното училиште престанува со работа, ако не се спроведуваат одредбите од овој закон и подзаконските акти што произлегуваат од него.

(2) Постапката за престанување со работа на основното училиште ја покренува и води основачот, а по претходна согласност на Министерството.

(3) Постапката за престанување со работа на подрачното основно училиште ја покренува и води основачот, по претходна согласност од министерот.

Постапка за престанок со работа на основното училиште

Член 22

(1) Основачот на основното училиште донесува акт за престанување со работата ако основното училиште:

- не ги остварува целите и задачите на образованието и воспитанието и
- престанало да ги исполнува условите утврдени со овој закон.

(2) По донесувањето на актот за престанување со работа на основното училиште, основачот е должен на учениците да им обезбеди да го продолжат образованието, на товар на основачот.

(3) Основното училиште по донесувањето на актот за престанување со работа се брише од регистрите од членот 20 ставови (1) и (2) на овој закон.

(4) Актот за престанување со работа на основното училиште се објавува во “Службен весник на Република Македонија” и службеното гласило на општината.

(5) Основачот во рок од три дена по донесувањето на актот за престанување со работа на основното училиште, го известува Централниот регистар на Република Македонија за бришење од регистарот.

III. ПРОГРАМИ И ОРГАНИЗАЦИЈА НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНАТА РАБОТА ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ

Наставен план и наставни програми

Член 23

(1) Министерот ја утврдува Концепцијата за основно воспитание и образование, врз основа на која се донесуваат наставниот план и наставните програми за основно образование (во натамошниот текст: наставен план и програми).

(2) Во основното училиште воспитно-образовната работа се организира и остварува според наставен план и програми кои, на предлог на Бирото, ги утврдува министерот.

(3) Наставниот план за основното училиште содржи задолжителни и изборни предмети, дополнителна и додатна настава, како и часови за одделенската заедница.

(4) Со наставниот план се определува годишниот и неделниот број на часови за наставата одделно по задолжителните и изборните предмети, нивниот редослед по одделенија, бројот на неделните часови за дополнителна настава, часовите за додатна настава и часот за одделенската заедница.

(5) Со наставните програми се определуваат наставните цели, содржините, основните поими, активностите и методите во наставата, очекувани резултати/резултати од учење, оценувањето на постигањата на учениците, условите за реализирање на наставната програма и нормативот за наставен кадар.

(6) Резултатите од учење содржат изјави за тоа што знае, што разбира и што може да прави учесникот, како резултат на формалниот или неформалниот процес на учење и се дефинираат во смисла на знаења, вештини и компетенции.

Квалификации стекнати по завршување на основното образование

Член 24

(1) Квалификациите (мерливи показатели за резултатите од учење кои се однесуваат на стекнатите знаења, вештини и компетенции) стекнати по успешно завршување на задолжителното основно образование, основно музичко и основно балетско образование се опишуваат според соодветниот стандард на квалификација и во

однос на резултатите од учење кои се во согласност со описите на резултатите од учење на Ниво I на МРК, како што е пропишано со Законот за Националната рамка на квалификации.

(2) Стандардите на квалификација за задолжителното основно образование се развиваат заеднички од страна на Бирото за развој на образование и Центарот за образование на возрасни, во согласност со Протоколот за соработка на Бирото за развој на образованието и Центарот за образование на возрасни.

(3) Стандардите на квалификација за основно музичко и стандардот на квалификација за основно балетско ги развива Бирото за развој на образование.

(4) Стандардите на квалификација за задолжителното основно образование, основно музичко и основно балетско образование ги донесува Националниот одбор на Македонската рамка на квалификации и ги вклучува во МРК на Ниво I во Регистарот на МРК и ги поврзува со Ниво I од Европската рамка на квалификации.

(5) Стандардот на квалификација за основно образование ќе се ревидира секои пет години, или порано, доколку е потребно. По ревидирањето и одобрување на стандардот, повторно се оценува усогласеноста на образовната програма со стандардот.

(6) Образовните програми од формалното образование за задолжително основно образование, основно музичко и основно балетско образование како збир од документи (наставен план, наставен програм и испитна програма во кои се прецизираат намената/целите, резултатите од учењето/ компетенциите, содржината на наставната програма, пристапот на учењето и наставата, методите и критериумите на оценување во согласност со резултатите на учењето) се развиваат во согласност со соодветниот стандард на квалификација од страна на Бирото за развој на образованието.

(7) Усогласувањето на образовните програми од формално образование за задолжително основно образование, основно музичко и основно балетско образование, со соодветниот стандард на квалификација се оценува од страна на Националниот одбор за МРК, и со позитивното мислење, се усвојува од страна на министерот. Во исклучителни околности, образовните програми може да се променат без да се промени Стандардот на квалификација, доколку промените не се суштински и постои усогласеност со стандардот.

(8) Основните училишта ги спроведуваат образовните програми за задолжително основно образование, основно музичко и основно балетско образование кои се одобрени од министерот.

Дополнителна настава

Член 25

(1) Дополнителна настава се организира за ученици кои:

- имаат слаби резултати по одреден наставен предмет,
- отсутствуваат од наставата по одреден наставен предмет и
- на барање на ученикот или неговиот родител, односно старател.

(2) Наставникот кој ја реализира наставата по наставниот предмет ги задолжува учениците од ставот (1) алинеја 1 на овој член за посета на дополнителна настава, а за учениците од ставот (1) алинеи 2 и 3 на овој член дополнителна настава се организира по оценка на наставникот.

(3) Ученикот упатен на дополнителна настава во текот на еден месец посетува дополнителна настава најмногу по два наставни предмети со најмногу четири наставни часови по наставен предмет.

(4) Доколку ученикот не ги посетува часовите по дополнителна настава добива неоправдан изостанок.

(5) За упатувањето на ученикот на дополнителна настава одделенскиот, односно предметниот наставник задолжително го известува родителот, односно старателот.

Додатна настава и настава за талентирани ученици

Член 25

- (1) Додатна настава се организира за учениците кои постигнуваат значителни резултати по одделни наставни предмети.
- (2) Додатната настава за учениците од ставот (1) на овој член наставникот е должен да им ја понуди на учениците, а учениците одлучуваат дали ќе ја посетуваат додатната настава.
- (3) Додатната настава се организира и изведува по завршување на редовните часови.
- (4) Ученикот кој постигнува особено значителни резултати (талентирани ученици) има право на настава за талентирани ученици согласно напреден образовен план, кој овозможува неговиот развој и напредување да се одвива според неговите способности и интереси.
- (5) Напредниот образовен план го изготвува предметниот наставник врз основа на наставна програма утврдена од министерот по предлог на Бирото.
- (6) За талентираните ученици се организира и додатна настава по завршување на редовните часови.
- (7) Наставата за талентираните ученици од ставот (4) на овој член училиштето е должно да ја организира по барање на ученикот, односно неговиот родител или старател.

Распоред за додатна и дополнителна настава

Член 27

(1) Основното училиштето најдоцна до 1 октомври во тековната учебна година треба да изготви распоред за дополнителна и додатна настава за секој наставен предмет и да го објави на својата интернет страница.

(2) За реализираната дополнителна и додатна настава, наставникот поднесува на крајот од секое полугодие извештај до директорот и стручниот соработник во училиштето.

(3) За наставникот кој неоправдано нема да ја реализира дополнителната и додатната настава согласно со распоредот од ставот (1) на овој член ќе се поведе постапка за дисциплински престап.

(4) За дисциплинскиот престап од ставот (3) на овој член на наставникот му се изрекува дисциплинска мерка парична казна од 10% до 30% од едномесечниот износ на нето платата исплатена на јавниот службеник во месецот пред извршување на дисциплинскиот престап, во траење од три до шест месеци.

Туторство на ученици

Член 28

(1) За учениците Министерството може да обезбеди дополнителни часови по предметите кои се дел од наставната програма во учебната година во која е запишан ученикот, а по кои предмети ученикот имал оценка помала од одличен (5) во претходната учебна година.

(2) Дополнителните часови од став (1) на овој член ги реализира тутор/волонтер, согласно Програмата за обезбедување на туторство на ученици од основното образование, која ја утврдува министерот.

(3) Под татор/волонтер, во смисла на овој закон, се смета редовен студент кој доброволно подучува ученици и кој ги исполнува посебните критериумите за избор за татор/волонтер пропишани во програмата од став (2) на овој член.

Час на одделенска заедница

Член 29

(1) На часот на одделенската заедница се разработуваат содржини за личниот и социјалниот развој на учениците според програма што ја утврдува министерот, на предлог на Бирото и други активности поврзани со паралелката.

(2) Часот на одделенска заедница се организира за ученици од шесто до деветто одделение.

Наставен план и програми за ученици со посебни потреби

Член 30

(1) Наставниот план и програми за основно образование на ученици со посебни образовни потреби во ресурсните училишта и посебните паралелки во основните училишта ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

(2) За учениците со посебни образовни потреби задолжителните и изборните предмети се реализираат со прилагодените програми според нивните посебни образовни потреби.

(3) Задолжителните и изборните предмети за учениците со посебни образовни потреби се спроведуваат во согласност со образовните програми засновани на резултати од учење, а во согласност со Стандардот на квалификации за основно образование од Регистарот на МРК прилагодени на нивните посебни образовни потреби.

(4) Министерот, на предлог на Бирото, ќе ги донесе образовните програми, засновани на резултати од учење, а во согласност со Стандардот на квалификации за основно образование од Регистарот на МРК, за учениците со посебни образовни потреби во ресурсните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

Наставен план и програми за основно музичко и балетско образование

Член 31

Наставниот план и програми за основно музичко и балетско образование и начинот на нивното остварување, ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

Експериментална програма и развојно- истражувачки проект

Член 32

(1) Во основното училиште може да се реализираат експериментална програма и развојно- истражувачки проект, заради унапредување на воспитно-образовниот процес.

(2) Експерименталната програма и развојно-истражувачкиот проект од ставот (1) на овој член ги изготвува и/или предлага Бирото, а ги донесува министерот.

(3) Експерименталната програма, заснована на резултати од учење, и развојно-истражувачкиот проект може да се имплементира во основното училиште со цел подобрување на образовниот процес.

(4) Експерименталната програма, заснована на резултати од учење, и развојно-истражувачкиот проект од став (1) на овој член се изготвува и/или предлага од страна на Бирото, а ја/го донесува министерот.

Проширена програма

Член 33

(1) Во основното училиште се реализира и проширена програма според Концепцијата за основно воспитание и образование.

(2) Проширената програма на основното училиште опфаќа организирано прифаќање и заштита на учениците еден час пред започнување на часовите за редовната настава и еден час по завршувањето на редовната настава, како и продолжен престој.

(3) Основното училиште за учениците во прво, второ и трето одделение организира прифаќање и заштита на учениците еден час пред започнувањето на часовите за редовната настава и еден час по завршувањето на наставата, во согласност со родителот.

(4) Основното училиште за учениците од прво до трето одделение може да организира продолжен престој со учениците од иста паралелка, по добиена согласност од Министерството. Во продолжен престој учениците се вклучуваат во согласност со родителот.

(5) Ако се обезбедени услови и средства од основачот, основното училиште може да организира продолжен престој за учениците во групи и тоа, од прво до петто одделение со ученици од исто одделение, или од прво до трето и од четврто и петто одделение со ученици од различни одделенија. Во продолжен престој учениците се вклучуваат во согласност со родителот.

(6) За време на продолжениот престој учениците учат, ги работат домашните задачи, работат други училишни обврски и учествуваат во културно-уметнички, спортски и други активности, согласно со годишната програма за работа на училиштето.

Училишни секции и клубови

Член 34

(1) За развивање на различните интереси на учениците, основното училиште организира слободни ученички активности коишто се определени со годишната програма за работа на училиштето.

(2) Учениците во слободните ученички активности се вклучуваат доброволно.

(3) Основното училиште може да организира училишни секции или клубови за развивање и унапредување на сите форми на спортски, културни, образовни активности на доброволна и непрофитна основа.

(4) За секцијата се одговорни предметниот наставник кој ја организира секцијата и директорот на основното училиште.

(5) За развивање и унапредување на сите форми на спортски активности на учениците, најмалку пет наставници кои засновале работен однос на неопределено време во основното училиште, можат да основаат училишен спортски клуб, согласно Законот за здруженија и фондации и Законот за спортот. Со училишниот спортски клуб управуваат членовите непосредно.

(6) Училишните секции и училишните спортски клубови можат да добиваат средства од буџетите на општините.

(7) Училишните секции и училишните спортски клубови, преку училиштето, може да се стекнуват со средства за финансирање од доброволни прилози, донации, подароци (во пари, добра, имотни права), завештанија и легати.

Излети, екскурзии и настава во природа

Член 35

(1) Училиштето може за учениците да планира и организира излети, екскурзии и настава во природа.

- (2) Излетите, екскурзиите и наставата во природа се определени со годишната програма за работа на училиштето.
- (3) Начинот на изведувањето на училишните излети, екскурзии, наставата во природа и другите слободни активности на учениците ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

Натпревари за учениците

Член 36

(1) За учениците што покажуваат особен успех по одделни предмети се организираат натпревари на општинско, регионално и државно ниво.

(2) Натпреварите ги организираат акредитирани здруженија на наставници.

(3) Здруженијата на наставниците треба да бидат акредитирани од Министерството, на предлог на комисија за акредитација на здруженија на наставници формирана од министерот, во рок од 30 дена од денот на поднесувањето на барањето за акредитација на натпревари на ученици.

(4) Комисијата е составена од седум члена од кои тројца се претставници од Министерството, тројца од Бирото и еден претставник од мнозинскиот синдикат на наставници. Еден член од комисијата е претседател, кој го именува министерот.

(5) Основни критериуми за акредитација на здруженијата на наставници за организирање на натпреварите се натпреварите на учениците да се организирани од страна на наставници што изведуваат настава по одделен наставен предмет, здруженијата на наставниците да се регистрирани како здружение најмалку три години до денот кога аплицираат за организирање на натпревари и да обезбеди организирање на натпревари на целата територија на Република Македонија на сите наставни јазици.

(6) Здружението на наставници за добивање на акредитација за организирање на натпреварите до Министерството поднесува барање со следната документација во прилог, и тоа:

- документ за регистрирана дејност од Централен регистар на Република Македонија,

- тековна состојба на здружението на наставници издадена од Централен регистар,

- биланс на состојба и биланс на успех на здружението на наставници издадена од Централен регистар на Република Македонија,

- статут на здружението на наставници,

- правилник за организирање на натпреварите на здружението на наставници и

- тригодишен календар за спроведување на натпреварите за учениците во основните училишта во кои ќе бидат содржани наставните предмети, временскиот период за реализација на натпреварите и одговорните наставници кои ќе бидат вклучени во организацијата и реализацијата на секој од натпреварите.

(7) Образецот на барањето од став (6) на овој член и потребната документација за издавање на акредитација за организирање на натпревари ги пропишува министерот надлежен за работите од областа на образованието во согласност со министерот за информатичко општество и администрација.

(8) Овластеното службено лице од Комисијата кое ја води постапката од став (3) на овој член е должно во рок од три дена од денот на приемот на барањето за акредитација за организирање на натпревари, по службена должност да ја побара документацијата од став (6) алинеите 1, 2 и 3 на овој член за која надлежниот јавен орган води службена евиденција.

(9) Овластеното службено лице од надлежниот јавен орган од кој е побарана документацијата од став (6) алинеите 1, 2 и 3 на овој член е должно да ја достави бараната документација во рок од три дена од денот на приемот на барањето.

(10) За освоено прво место на натпревар на државно ниво на ученикот и неговиот наставник им се доделува парична награда, чија висина ја утврдува министерот, на предлог на комисијата од ставот (4) на овој член.

(13) Ако е освоено прво место на натпревар на државно ниво од група ученици, на учениците и на нивниот наставник им се доделува парична награда, чија висина ја утврдува министерот, на предлог на комисијата од ставот (4) на овој член.

(12) Висината на паричната награда од ставот (10) на овој член е во износ најмногу до 50% од просечната нето плата исплатена по работник во Републиката во последниот месец пред доделувањето на наградата.

(13) Висината на паричната награда од ставот (11) на овој член за групата ученици е во износ најмногу до една и половина просечна нето плата исплатена по работник во Републиката во последниот месец пред доделувањето на наградата и се исплаќа на начин што наградата се дели на сите ученици во групата во подеднаков износ, а на наставникот во износ најмногу до 50% од просечната нето плата исплатена по работник во Републиката во последниот месец пред доделувањето на наградата.

(14) Барањата од ученикот, односно од неговиот наставник за исплата на парична награда за освоено прво место на натпревар на државно ниво во учебна година, се доставуваат до Министерството најдоцна до 31 декември во тековната година кога е организиран натпреварот.

(15) Начинот и поблиските критериуми на организирање и изведување на натпреварите на учениците по одделни предмети на општинско, регионално и државно ниво ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

Меѓународни натпревари

Член 37

(1) Министерството, за освоено прво, второ или трето место на меѓународен натпревар од областа на математиката и природните науки, на ученикот и на наставникот кој го подготвувал ученикот за натпреварот, поединечно им доделува парична награда во износ од 50% од просечната нето плата исплатена по работник во Републиката во последниот месец пред доделувањето на наградата за освоено прво место, 40% за освоено второ место и 30% за освоено трето место.

(2) Под меѓународен натпревар од ставот (1) на овој член се подразбира натпревар на кој учествуваат ученици од најмалку десет различни држави, на кој се споредуваат знаењата помеѓу учениците од различните држави, се врши рангирање на најдобрите ученици и на кој по еден ученик може да освои едно прво, второ или трето место.

(3) Меѓународните натпревари од ставот (2) на овој член не ги вклучуваат електронските натпревари на далечина.

(4) За доделување на паричната награда од ставот (1) на овој член, Министерството објавува јавен повик еднаш во годината.

(5) Министерството, на барање на акредитирани здруженија на наставници, во текот на учебната година ги покрива трошоците за котизација, пат, храна и сместување на најмногу седум ученици и по еден нивен ментор за учество на најмалку два меѓународни натпревари кои се одржуваат во странство од било која област.

(6) Висината на средствата кои годишно се на располагање за целта од ставот (5) на овој член ги определува Владата.

Програми за унапредување на мултикултурализмот, меѓуетничката интеграција и толеранцијата

Член 38

(1) Училиштата може да организираат активности кои придонесуваат за развој и унапредување на мултикултурализмот, меѓуетничката интеграција и толеранцијата.

(2) Основните критериуми според кои треба да се организира една конкретна активност од ставот 1 на овој член се смета активност која што има за цел интеракција, односно интеграција на етнички/јазично мешани групи учесници, балансираните групи учесници според етничката припадност, полот и возраста, интеракција меѓу учесниците од различните етнички/јазични групи (во текот на активноста учениците од едниот наставен јазик/едната етничка група контактираат со учениците од другиот наставен јазик/другата етничка група, користење на сите застапени јазици, рамноправен третман на учесниците од сите етнички/јазични групи, постигнување конкретни - заеднички цели (опипливи/видливи продукти) со учество на сите застапени етнички заедници.

(3) Средства за реализација на овие активности се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, буџетите на општините, односно градот Скопје и од други извори (донации, легати, подароци и друго), а се користат наменски.

(4) За доделување на средства за реализација на активностите од ставот (1) на овој член, Министерството објавува јавен повик на веб страницата на Министерството, еднаш во годината во октомври.

(5) За доделување на средства за реализација на активностите од ставот (1) на овој член, министерот формира Комисија составена од тројца претставници на Министерството и по еден претставник од Бирото за развој на образованието и обука и Државниот просветен инспекторат. Висината на средствата по училиште изнесува најмногу до 30.000 денари.

Програми за заштита од насилство, злоупотреба и запуштање, програми за спречување дискриминација и програми за превенција на други облици девијантно однесување

Член 39

(1) Во училиштата се остваруваат и програми за заштита од насилство, злоупотреба и запуштање на деца, програми за спречување дискриминација и програма за превенција од употреба на алкохол, пушење, психотропни супстанции и малолетничка деликвенција.

(2) Активностите од став 1 од овој член се остваруваат во согласност со закон, низ различни наставни и воннаставни активности со учениците, вработените, родителите, односно старателите на децата во соработка со општините, согласно утврдените потреби од страна на училишниот одбор, советот на општината или Педагошката служба.

(3) Начинот на остварување на програмите од став 1 од овој член ги пропишува министерот на предлог на Бирото за развој на образование.

Професионална ориентација на учениците

Член 40

(1) Училиштето во соработка со установи за професионална ориентација им помага на родителите, односно старателите и на учениците при изборот на средното училиште и занимањето, согласно способностите и склоностите на учениците и за таа цел го следи нивниот развој и ги информира за карактерот и условите за работа на одредени занимања.

(2) Заради следење на индивидуалните склоности на учениците и давање помош на учениците и нивните родители, односно старатели во избор на средното училиште и занимање, училиштето формира тим за професионална ориентација составен од стручни соработници и наставници.

(3) Тимот за професионална ориентација реализира програма за професионална ориентација за ученици од осмо и деветто одделение.

Здравствена и социјална заштита на учениците

Член 41

(1) Училиштето соработува со здравствени установи заради спроведување на здравствена заштита на учениците, посебно во вршењето на лекарски прегледи на децата кои се запишуваат во прво одделение, спроведувањето на редовните систематски лекарски прегледи и вакцинации во согласност со закон.

(2) Училиштето во соработка со надлежни установи се грижи за социјалната заштита, посебно на ученици од ранливи општествени групи, врз основа на програми за социјална заштита.

(3) Училиштето преку организирање на училишни спортски, музички, културни и други активности може да организира добротворни активности за собирање средства за целите од ставот 2 од овој член.

Активности за заштита на животната средина

Член 42

(1) Во училиштата се организираат и активности за развој на еколошката свест и зачувување, односно рационално користење на природните ресурси.

(2) Училиштето придонесува за заштита на животната средина и преку учество во локални еколошки акции, заеднички активности на училиштата, родителите, локалната заедница и локалната самоуправа.

Програми за соработка со родителите

Член 43

(1) Училиштето е должно да негува и поттикнува партнерски однос со родителите, односно старателите, заснован на принципите на меѓусебно разбирање, почитување и доверба.

(2) Училиштето ги дефинира областите, содржината и облиците на соработка со родителите, односно старателите во програма за соработка, која опфаќа детално информирање, советување, вклучување во настава и останатите активности на училиштето и консултирање во донесување одлуки за безбедноста, наставните, организациските и финансиските прашања, заради унапредување на квалитетот на образованието и воспитувањето, како и обезбедување на сеопфатност и трајност на воспитно-образовното влијание.

(3) Програмата за соработка опфаќа и организирање на отворен ден на училиштето најмалку еднаш во учебната година, кога родителите, односно старателите можат да присуствуваат на остварувањето на воспитно-образовните активности.

(4) Заради следење на успешноста на програмата за соработка, училиштето на крајот на секое полугодие организира анонимна анкета на родителите, односно старателите, во поглед на нивното задоволство од програмата за соработка, како и задоволството на воспитно-образовниот процес во училиштето.

(5) Резултатите од анкетата од ставот 4 од овој член се земаат предвид во постапката за вреднување на квалитетот на работата на училиштето и при самоевалуација.

Културни активности на училиштето

Член 44

- (1) Културни активности на училиштето се организираат врз основа на годишната програма за работа на училиштето.
- (2) Културните активности опфаќаат: прослава на денот на училиштето (патронат), на почетокот и на крајот на учебната година и завршувањето на основното образование, приредби, претстави, изложби, концерти, натпревари, посети на културни установи, заеднички активности на училиштата организирани од локалната самоуправа и други активности кои придонесуваат во културниот развој на учениците.

Годишна програма за работа на основното училиште

Член 45

(1) Годишната програма за работа на основното училиште (во натамошниот текст: годишна програма за работа) се изработува врз основа на програмата за развој на училиштето.

(2) Со годишната програма за работа се планира наставата согласно со наставниот план и другата воспитно-образовна работа во училиштето.

(3) Формата и содржината на годишната програма за работа ги утврдува министерот.

(4) Училишниот одбор ја доставува годишната програма за работа до основачот најдоцна до 31 август во тековната учебна година.

(5) Годишната програма за работа ја донесува основачот до 30 септември за секоја тековна учебна година.

(6) Ако годишната програма за работа не ја донесе основачот во рокот утврден во ставот (5) на овој член, се смета дека истата е донесена.

(7) Донесената годишна програма за работа основното училиште ја доставува до Бирото и до Државниот просветен инспекторат, во електронска форма.

(8) Основното училиште е должно да ги запознае учениците и родителите преку својата интернет страница со одделни делови од програмата за работа, правата и обврските на учениците и организацијата на работата во училиштето.

Организација на наставата во основното училиште

Член 46

(1) Наставниот план и програми во основното училиште се изработуваат според трите воспитно-образовни периоди (во натамошниот текст: периоди), и тоа:

- од прво до трето одделение,
- од четврто до шесто одделение и
- од седмо до деветто одделение.

(2) Со прилагодените или посебните програми за основното воспитание и образование за учениците со посебни образовни потреби во ресурсните училишта и посебните паралелки во основните училишта, периодите можат да се одредат и поинаку од оние утврдени во ставот (1) на овој член.

Учебна година

Член 47

(1) Учебната година во основното училиште, по правило, започнува на 1 септември, а завршува на 31 август наредната година.

(2) Наставата во учебната година се остварува во 175 до 180 наставни дена, што се утврдува во Календарот за организацијата и работата на основното училиште, кој го донесува министерот.

(3) Настава во основното училиште не се изведува за време на државни празници и други празници утврдени со закон.

(4) По исклучок, наставата може да се организира и во неработен ден за да се остварат наставните денови од ставот (2) на овој член.

(5) Најмалку половина од траењето на зимскиот распуст на учениците се платени неработни денови за наставниците, што се утврдува во Календарот за организацијата и работата на основното училиште. Овие денови не се дел од годишниот одмор на наставникот и не се засметуваат во неговото траење.

(6) Наставата може да се остварува и во скратено траење, но не помалку од 100 наставни дена, по добиена согласност од Министерството, според посебна наставна програма донесена од министерот, по предлог на Бирото.

(7) Воспитно-образовната работа не смее да се прекинува во текот на наставната година, освен за вонредни состојби (природни непогоди, епидемии и друго), за што решава основачот **и во рок од 48 часа го известува Министерството.**

(8) Во случај на прекин на воспитно-образовната работа заради штрајк, елементарна непогода или вонредна состојба по барање на Синдикатот или директор на училиште може да донесе решение да не се одработуваат изгубените денови.

Наставен час

Член 48

(1) Наставниот час трае 40 минути.

(2) Наставниот час за учениците со посебни образовни потреби може да трае пократко од наставниот час од ставот (1) на овој член, доколку тоа е утврдено со наставниот план и програмите.

(3) Наставниот час за учениците во основните музички училишта, како и во други установи, може да трае пократко од наставниот час од ставот (1) на овој член, доколку тоа е утврдено со наставниот план и програмите.

Број на часови на учениците

Член 49

(1) Времето поминато во училиштето е изразено во часови и ги опфаќа часовите по задолжителни предмети, изборни предмети и времето поминато во активности кои се пропишани со законот и наставниот план и програма.

(2) Ученикот во првиот период може да има задолжителни предмети и изборни програми и активности најмногу до 20 наставни часа неделно.

(3) Ученикот во вториот период може да има задолжителни предмети и изборни програми и активности најмногу до 25 наставни часа неделно.

(4) Ученикот во третиот период може да има задолжителни предмети и изборни програми и активности најмногу до 30 наставни часа неделно.

(5) Во бројот на часови од ставовите 2 и 3 не се сметаат часовите од член 9 став 3 од овој закон, ниту часовите за дополнителна и додатна настава.

Организација на наставата

Член 50

(1) Наставата во учебната година се организира во две полугодија.

(2) Учебната година се утврдува со Календарот за организација и работа на основното училиште од членот 47 ставот (2) од овој закон.

(3) Училиштето кое организира полудневна настава во две смени, се грижи сите ученици рамномерно да посетуваат настава во двете смени, менувајќи се во еднакви временски интервали, не подолги од еден месец.

(4) По исклучок, доколку од објективни причини не може да се обезбеди рамномерна промена на смените, наставата ја организира и без промена на смени, со согласност од основачот.

Одделенија, паралелки и наставни групи

Член 51

(1) Наставата во основното училиште се изведува по одделенија, паралелки и наставни групи со ученици од исто одделение.

(2) Одделението е воспитно-образовна целина во која се обработуваат наставните програми според наставниот план за една учебна година. Учениците од исто одделение се распоредени по паралелки.

(3) Паралелка се формира од ученици од исто одделение.

(4) Бројот на ученици во паралелката е од 20 до 25.

(5) Паралелка може да се формира и со помалку од 20 ученици по добиена согласност од основачот.

(6) Основачот може да формира паралелка од ставот (5) на овој член по претходно позитивно мислење од Министерството.

(7) Во основното училиште може да се формира и комбинирана паралелка, по правило, од ученици од прво до трето одделение, со ученици од четврто и петто одделение или со ученици од шесто до деветто одделение, по добиена согласност од основачот.

(8) Основачот може да формира комбинирана паралелка од ставот (7) на овој член по претходно позитивно мислење од Министерството.

(9) Комбинирана паралелка може да има најмногу до 10 ученици.

(10) Кога не може да се организира наставата по одделенија во паралелки за учениците во здравствени установи, социјални установи, казнено-поправни или воспитно-поправни установи, основното училиште организира индивидуална или групна воспитно-образовна работа.

(11) Бројот на учениците со посебни образовни потреби во паралелка го утврдува министерот, при што во општинските училишта не може да има повеќе од два ученика со посебни образовни потреби во едно одделение.

Наставници

Член 52

(1) Воспитно-образовната работа во основното училиште опфаќа настава и други облици на организирана работа со учениците.

(2) Наставата во прво одделение ја изведува наставник по одделенска настава, педагог или наставник за предучилишно воспитание.

(3) Наставата во второ и трето одделение ја изведува наставник по одделенска настава или педагог.

(4) За изведување на наставата по англиски јазик од прво до трето одделение се вклучува наставник по англиски јазик.

(5) Наставата во четврто одделение ја изведува наставник по одделенска настава или педагог, освен за наставата по англиски јазик и за наставата по македонски јазик за учениците од припадниците на заедниците кои наставата ја остваруваат на јазик и писмо различни од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо.

(6) Наставата во петто одделение продолжува да ја изведува наставник по одделенска настава или педагог, освен за наставата по англиски јазик и за наставата по македонски јазик за учениците од припадниците на заедниците кои наставата ја остваруваат на јазик и писмо различни од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, а по природни науки и техничко образование се вклучуваат и предметни наставници.

(7) Наставата од шесто до деветто одделение ја изведуваат предметни наставници.

(8) Во продолжениот престој за учениците од прво одделение воспитно-образовната работа ја изведуваат наставниците за одделенска настава, педагог или наставници за предучилишно воспитание, а од второ до петто одделение наставниците за одделенска настава или педагог.

Училишна библиотека

Член 53

- (1) Училишната библиотека е место за библиотечно – информациони, воспитно-образовни и културни активности во училиштето со цел развивање кај учениците навики за читање и користење на библиотечки услуги.
- (2) Во училишната библиотека се прибира, обработува библиотечката граѓа (книги, сериски публикации и сл) и им се дава на користење на учениците и вработениот кадар.
- (3) Библиотеката е должна во својот фонд да ги прибира учебниците, наставните средства наменети за учениците, како и стручна литература за наставниците и стручните соработници.
- (4) Програмата за работа на библиотеката ја изработува библиотекарот и е составен дел на програмата за работа на училиштето.

Мобилни служби за помош во воспитно-образовниот процес

Член 54

(1) Заради дополнителна и стручна помош во воспитувањето и образованието на децата со посебни образовни потреби, општините задолжително формираат мобилни служби кои соработуваат со училиштата, родителите и здравствените установи.

(2) Членови на мобилните служби се стручни лица (психолог, дефектолог, логопед, социјален работник, педагог) од општината и од ресурсните основни училишта или паралелките на основните училишта за ученици со посебни образовни потреби.

(3) Во мобилните служби може да се ангажираат и други стручни соработници, во зависност од посебните образовни потреби на детето.

(4) Начинот на соработката и организацијата на работата на мобилните служби од став 1 на овој член ги уредува министерот на предлог на Бирото.

Асистент во наставата за ученици со посебни образовни потреби

Член 55

(1) На ученикот со посебни образовни потреби во текот на следењето на наставата, основното училиште во соработка со општината може да му обезбеди асистент во наставата, како техничка поддршка и/или поддршка во учењето.

(2) Инклузивниот тим од член 52 од овој закон определува на кои ученици ќе им се обезбеди асистент во наставата.

(3) Нормативот за асистенти и описот на работните задачи на асистентите од став 1 на овој член го утврдува министерот на предлог на Бирото.

(4) Асистентите се ангажираат од страна на општините и добиваат надомест за својот ангажман од Буџетот на Република Македонија.

(5) Асистенти може да бидат ангажирани и од страна на ресурсните основни училишта и добиваат надомест за својот ангажман од Буџетот на Република Македонија.

Индивидуална и групна работа во наставата

Член 56

(1) За учениците од прво до шесто одделение во наставата се остваруваат и содржини и задачи по нивоа на сложеност.

(2) Учениците од седмо до деветто одделение кои покажуваат особени резултати по одделени наставни предмети според резултатите од стандардизираните тестови изработени од Бирото, можат да се определат за следење на настава во наставни групи формирани од ученици од исто одделение од различни паралелки, за усвојување на посложени содржини и тоа најмногу во обем од 25% од вкупните часови наменети за соодветниот предмет.

(3) Учениците од ставот (2) на овој член часовите од останатиот дел од наставата, ги следат во матичната паралелка во своето одделение.

(4) Организирањето на наставата во наставни групи од ставот (2) на овој член го утврдува министерот, по предлог на Бирото.

(5) Учениците во наставните групи по одделен предмет од став (2) од овој член на овој закон во групите можат да се задржат во текот на целата наставна година или да се откажат од таа настава.

(6) Учениците од ставот (5) на овој член можат да следат настава во иста наставна година само за предметите за кои се определиле.

(7) Во осмо или деветто одделение учениците можат да ги заменат предметите.

Меѓународна програма за основно образование (ИБ програма)

Член 57

(1) Во основно училиште може да се реализира и меѓународна програма за основно образование (во натамошниот текст: ИБ Програма), за што согласност дава Министерството.

(2) Наставниот план и програми за ИБ Програмата ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

(3) ИБ Програмата е со иста важност како и редовното основно образование.

(4) Основното училиште реализира ИБ програма согласно стандардите на ИБ организацијата кои се однесуваат на организацијата и реализацијата на наставната програма.

(5) Основното училиште во кое се реализира ИБ Програма може да има најмногу три паралелки во одделение.

(6) Бројот на учениците во паралелките кои следат настава според ИБ Програма е најмногу до 24.

(7) За учениците кои следат настава според ИБ Програма, основното училиште организира продолжен престој во прво, второ, трето, четврто и петто одделение.

(8) Средствата за реализација на ИБ Програмата ги обезбедува Министерството, за што основното училиште во кое се реализира ИБ програма секоја година најдоцна до крајот на тековната наставна година, а за наредната учебна година до Министерството доставува финансиски план.

(9) Начинот на обезбедување на средствата од став 8 на овој член го утврдува министерот.

(10) Основното училиште кое реализира ИБ програма најдоцна до 1 октомври доставува до Министерството финансиски извештај за претходната учебна година.

Наставници кои реализираат ИБ Програма

Член 58

(1) Во основното училиште во кое се реализира ИБ Програма најмалку една четвртина од вкупниот број од вработените наставници во основното училиште треба да имаат познавање од англискиот јазик, најмалку на ниво А1 според Заедничката европска референтна рамка за јазици, што се докажува со стекнат сертификат.

(2) Во основното училиште во кое се реализира ИБ Програма има координатор за ИБ Програма кој треба да има познавање на англискиот јазик од најмалку ниво Б2 според Заедничката европска референтна рамка за јазици што се докажува со стекнат сертификат, најмалку десет години работа како наставник и одлично познавање на работа со компјутери.

Педагошка документација и евиденција во училиште кое реализира ИБ програма

Член 59

(1) Во основното училиште во кое се реализира ИБ програма, се води главна книга и се води посебна педагошка документација и евиденција, во согласност со ИБ стандардите, која опфаќа: дневник на паралелката, евидентни листови за успехот на учениците, ученичка легитимација и ученичка книшка со постигнат успех на крајот од првото полугодие.

(2) Дневникот на паралелката наставникот го води задолжително и во електронска форма (е-дневник) на неделна основа, преку веб апликација која ја администрира Министерството.

(3) Формата и содржината на педагошката документација и евиденција која се води во основно училиште во кое се реализира ИБ програма од ставот (1) на овој член ги пропишува министерот, на предлог на Бирото.

IV. ЗАПИШУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Статус на ученик

Член 60

(1) Детето со поаѓањето во основното училиште стекнува статус на ученик.

(2) Ученикот ја следи наставата и учествува во другите активности утврдени со наставниот план и програми за основно образование и воспитание.

Време и возраст за запишување во училиште

Член 61

(1) Децата во прво одделение во основното училиште се запишуваат во месец мај за следната учебна година.

(2) При запишувањето на детето во прво одделение родителот е должен да достави потврда за примените задолжителни вакцини за детето, издадена од надлежна здравствена установа.

(3) Во прво одделение на основното училиште родителот е должен да го запише детето кое до крајот на календарската година ќе наполни шест години.

(4) По исклучок од ставот (3) на овој член, детето може да се запише во прво одделение, доколку наполни шест години до 31 јануари наредната година, по претходно барање од родителот и добиено мислење од педагогот или психологот во училиштето.

(5) Запишувањето на детето, на барање на родителот, здравствената установа може да го одложи за една година ако се утврди дека детето не е подготвено да оди на училиште.

(6) По исклучок децата кои не се вклучени во настава, а се со надмината возрастната граница, може да се запишат согласно член 8 од овој закон.

Комисија за запишување во училиште

Член 62

(1) Запишувањето на детето во училиштето го врши тричлена комисија составена од педагог, психолог или дефектолог и наставник од редот на одделенските наставници. Комисијата ја формира директорот на училиштето.

(2) Комисијата од ставот (1) на овој член е должна, по правило, да го извести родителот за подготвеноста на детето за тргнување во училиштето, најмалку два месеци пред почетокот на наставата.

(3) Родителот по одлуката на комисијата има право на жалба до комисија формирана од градоначалникот на општината.

(4) Запишувањето на децата кои не се вклучени во настава, а се со надмината возрастната граница, го врши комисија која ја формира директорот на училиштето. Комисијата е составена од педагог или психолог и два одделенски наставници, а врз основа на упатство кое на предлог на Бирото го донесува министерот.

Одложување на следење на наставата

Член 63

(1) Во текот на наставната година на ученикот во прво одделение, на предлог на наставникот што ја води паралелката, педагог или психолог, во согласност со родителот од здравствени или други причини, може да му се одложи следењето на наставата за една година.

(2) За одложувањето на следењето на наставата од ставот (1) на овој член одлучува комисија составена од психолог, педагог, дефектолог и два одделенски наставници.

(3) Доколку училиштето нема вработено стручен соработник од одреден профил, за член на комисијата од став (2) на овој член се определува лице од мобилните служби од член 54 од овој закон.

(4) Комисијата од ставот (2) на овој член ја формира директорот на основното училиште.

(5) Родителот по одлуката на комисијата има право на жалба до комисија формирана од градоначалникот на општината.

Реонизација на училиштата

Член 64

(1) Родителот има право да го запише детето во основното училиште во реонот во кој живее или каде што постојано престојува.

(2) Основното училиште е должно да ги опфати учениците од својот реон.

(3) Родителот може да го запише детето во друго основно училиште во истиот или друг реон ако за тоа има согласност **од двете училишта-училиштето каде треба да се запише според став 2 и училиштето во кое се запишува.**

(4) Основното училиште може да запише ученици од друг реон или од друга општина само доколку има слободни места за запишување.

(5) Основачот го утврдува реонот на основните училишта од кои се запишуваат учениците **во рок од 60 дена од стапувањето на сила на овој Закон.**

(6) Списокот на децата од реонот за запишување во основното училиште се добива од надлежните служби во единицата на локалната самоуправа кои водат евиденција на постојаните и привремените жители.

(7) Списокот од ставот (6) на овој член содржи име и презиме и година на раѓање на детето.

(8) Во текот на школувањето ако на ученик **му се изрече педагошка мерка или се преселува во друго место** може да премине во друго основно училиште ако има согласност од училиштето во кое што преминува

(9) Одредбите од ставовите (1) и (3) на овој член не се однесуваат на децата со посебни образовни потреби.

Инклузивен тим

Член 65

(1) Родителот има право детето со посебни образовни потреби да го запише во основно училиште, освен во случаите кога посебните образовни потреби на детето се такви што тоа треба да следи настава во посебно основно училиште, согласно препораките на надлежното тело за наод и мислење, односно процена.

(2) За учениците од став (1) на овој член запишани во редовните основни училишта, училиштето формира инклузивен тим составен од педагогот, односно психологот во училиштето, дефектолог, наставникот на ученикот и родителот, односно старателот на ученикот. Во инклузивниот тим, по потреба, може да се повикаат да учествуваат и матичниот лекар, логопед или социјален работник од надлежниот Центар за социјална работа.

(3) Доколку училиштето нема вработено стручен соработник од одреден профил, за член на комисијата од став (2) на овој член се определува лице од мобилните служби од член 54 од овој закон.

(4) Инклузивниот тим за секој ученик од ставот (2) на овој член изготвува индивидуален образовен план, во рок од 30 дена од запишувањето на ученикот во училиштето и истиот се доставува до Државниот просветен инспекторат.

(5) Индивидуалниот образовен план од претходниот став ги одредува: обликот на воспитно – образовна работа, потребата и начинот на изведување дополнителна стручна и друга помош, прилагодување во организација на наставата, постигнување и стекнување вештини, проверка, напредувања на детето, како и распоред на часовите и одморите.

(6) Инклузивниот тим врши евалуација на индивидуалниот образовен план на секои три месеци и задолжително го пополнува евидентниот лист за постигнувањата на децата со посебни образовни потреби.

(7) Доколку инклузивниот тим во случајот од став 2 на овој член утврди дека детето не ги постигнува наставните цели, може да предложи преоцена на наодот и мислењето, односно процената од надлежната стручна установа за вклучување во редовните основни училишта.

(8) Начинот и условите за запишувањето на учениците со посебни образовни потреби во основните училишта го утврдува министерот, по предлог на Бирото.

Известување на просветниот инспектор за незапишани и неоправдано отсутни ученици

Член 66

Основното училиште е должно да го известат овластениот просветен инспектор на општината за децата кои не се запишани, односно учениците кои неоправдано не го посетуваат основното училиште повеќе од 30 дена.

V. ПРАВА И ОБВРСКИ НА УЧЕНИЦИТЕ

Заштита на интегритетот на учениците

Член 67

Забрането е телесно и психичко малтретирање и казнување на ученикот и понижувачко однесување и постапување спрема него.

Право и обврска да се посетува настава

Член 68

(1) Ученикот има право да ја посетува наставата и да учествува во воспитно-образовната работа што ја организира основното училиште.

(2) Ученикот има обврска редовно да ја посетува наставата и да ги исполнува планираните обврски и задачи што се предвидени со наставниот план и програми и годишната програма за работа.

Обврските на талентираните ученици

Член 69

За учениците кои покажуваат значителни резултати од одделни области, извршувањето на обврските и начинот на остварување на програмата на основното училиште може да се прилагоди на начин кој го утврдува министерот, по предлог на Бирото.

Ослободување од одделни активности

Член 70

Ученикот од здравствени причини може да биде ослободен од учеството во одделни активности во наставата во основното училиште, врз основа на потврда издадена од соодветна здравствена установа.

Изостаноци од настава

Член 71

(1) За секое изостанување на ученикот од настава родителот е должен да го известат раководителот на паралелката за причините за изостанувањето.

(2) Ученикот може да отсутствува од наставата ако неговото изостанување родителот го најави однапред во училиштето, но не повеќе од пет дена во наставната година.

(3) Директорот на училиштето по писмено барање на родителите од оправдани причини може да му дозволи на ученикот подолго изостанување од наставата, но не подолго од 30 дена.

Престанок на обврска за редовно основно образование

Член 72

(1) На ученикот кој наполнил 16 години му престанува обврската за редовно основно образование со истекот на учебната година.

(2) По исклучок, од ставот (1) на овој член, по барање на родителот или ученикот, а по мислење на училишниот педагог или психолог, ученикот кој наполнил 16 години може да го продолжи образованието до навршување на 17 години.

(3) Ученикот од ставот (2) на овој член го задржува статусот на ученик ако го продолжи школувањето како возрасен ученик, согласно со закон.

(4) На ученикот со посебни образовни потреби кој наполнил 20 години му престанува обврската за редовно основно образование со истекот на учебната година.

Педагошки мерки

Член 73

Кон ученикот кој не ги извршува обврските и ги повредува правилата на воспитно-образовната работа се применуваат следниве педагошки мерки: укор, усна опомена, писмена опомена, намалување на поведението, преместување на ученикот во друга паралелка и преместување на ученикот во друго основно училиште.

Префрлање на ученикот од едно во друго основно училиште

Член 74

(1) Ако има оправдани причини што се поврзани со однесувањето на ученикот во основното училиште, училиштето може да го префрли ученикот во друго основно училиште доколку има согласност од училиштето кое треба да го прифати ученикот.

(2) За причините за префрлување на ученикот во друго основно училиште одлучува комисија формирана од директорот на училиштето, составена од одделенскиот раководител или раководител на паралелката, два наставника и психологот или педагогот во училиштето и претседателот на Советот на родителите.

(3) Комисијата од ставот (2) на овој член соработува со родителот на ученикот.

(4) Ако училиштето не може да обезбеди преминување на ученикот во друго училиште за тоа одлучува комисија формирана од градоначалникот на општината.

Право на бесплатен превоз

Член 75

(1) Ученикот има право на бесплатен превоз ако местото на живеење е оддалечено најмалку два километри од најблиското основно училиште.

(2) Учениците со посебни образовни потреби и лицата за нивна придружба имаат право на бесплатен превоз без оглед на оддалеченоста на нивното место на живеење до основното училиште.

(3) За учениците од став (3) на овој член се обезбедуваат средства од буџетот на Министерството.

(4) За начинот на организирање на бесплатниот превоз одлучува училиштето.

Оброк во училиштата

Член 76

(1) Основното училиште, во договор со родителите, а согласно Законот за јавни набавки, може за сите ученици да организира најмалку еден оброк во текот на престојот во училишто. Трошоците за оброкот ги плаќа родителот.

(2) Стандардите за исхраната и за оброците во училиштето ги утврдува Министерството, во соработка со соодветна стручна установа.

(3) Директорот на основното училиште е должен да го следи обезбедувањето на стандардите за исхраната и за оброците во основните училишта од став (2) на овој член и за забележаните неправилности да ги извести надлежните служби од став (5) на овој член веднаш, а најдоцна во рок од три дена од денот на утврдувањето на неправилностите.

(4) Советот на родители може да побара вонреден инспекциски надзор дали во основното училиште оброците се согласно стандардите за исхраната.

(5) Инспекцискиот надзор за следење на донесениот Правилник за стандардите за исхраната и за оброците во основните училишта го вршат Агенцијата за храна и ветеринарство, Државен санитарен и здравствен инспекторат, Државниот пазарен инспекторат и Државниот инспекторат за труд, согласно закон. Нутритивниот квалитет на храната и оброците ги утврдува Институтот и Центрите за јавно здравје во Република Македонија.

(6) За утврдените неправилности при спроведување на стандардите за исхраната и за оброците во основните училишта и преземените мерки надлежните органи од став (5) на овој член го известуваат директорот на училиштето, Министерството и Државниот просветен инспекторат.

Дипломи, пофалници и награди

Член 77

(1) Учениците кои се истакнуваат со своето знаење или со други видови постигања основното училиште ги пофалува, односно наградува.

(2) На учениците кои постигнуваат натпросечни резултати во одредени наставни предмети или воннаставни активности, основното училиште, на предлог на наставничкиот совет, им издава посебни дипломи и пофалници.

(3) На крајот на деветтото одделение училиштето издава диплома за првенец на генерација на најмалку на еден, а најмногу на три ученици.

(4) Формата и содржината на дипломите, како и начинот на нивното издавање го пропишува министерот.

Регулирање на правата и обврските на учениците со подзаконски акт

Член 78

Начинот на остварувањето на правата и обврските на учениците, наградувањето и изрекувањето на педагошките мерки за нарушување на училишните правила и куќниот ред ги пропишува министерот, по предлог на Бирото.

Ученички правобранител

Член 78-а

(1) Заради заштита на правата на учениците од редот на повисоките одделенија Ученичката заедница избира Ученички правобранител

(2) Мандатот на Ученичкиот правобранител трае 1 (една) година.

(3) Ученичкиот правобранител редовно присуствува на седниците на Наставничкиот совет.

(4) Правата и должностите се регулираат со Правилник за работа кој го донесува Министерот.

VI. СОВЕТУВАЊЕ НА РОДИТЕЛИТЕ

Причини за советување на родителите, односно старателите

Член 79

(1) Родителот, односно старателот се упатува на советување, ако:

- ученикот во текот на наставната година има негативна оценка по три или повеќе предмети,

- ученикот има направено повеќе од десет неоправдани или 100 оправдани изостаноци,

- ученикот е недисциплиниран,

- ученикот го навреди наставникот,

- ученикот учествува во тепачки или други форми на насилство,

- ученикот покажува асоцијално или антисоцијално однесување,

- ученикот се однесува неморално или неетички

- ученикот користи говор на омраза и

- во краток период на ученикот значително му опадне успехот.

(2) Одделенскиот, односно раководителот на паралелката повикува на советување најмалку еден родител, односно старател од ставот (1) на овој член со покана упатена преку телефон, по пошта или со лична достава.

(3) Ако поканата се однесува за асоцијално или антисоцијално однесување на ученикот, односно неморално или неетичко однесување на ученикот, пред да се испрати поканата се бара стручно мислење од Педагошката служба.

(4) Педагошката служба, во рок од десет дена од приемот на барањето доставува стручно мислење за однесувањето на ученикот од ставот (3) на овој член.

(5) Поканата за советување на родителот, односно старателот треба да биде нумерирана и да се достави најмалку осум дена пред одржувањето на советувањето.

(6) Формата и содржината на поканата за советување ги утврдува министерот.

(7) Ако родителот, односно старателот од оправдани причини не може да се јави на поканата е должен за отсуството да го извести одделенскиот, односно раководителот на паралелката, пред одржувањето на советувањето или во рок од три дена по советувањето.

(8) Одделенскиот, односно раководителот на паралелката го известува психологот, односно педагогот во училиштето за доставената покана за советување на родителот.

(9) Психологот, односно педагогот на училиштето изготвува неделен и месечен план за одржување на советувањето согласно со основите од ставот (1) на овој член.

(10) Со учениците чии родители, односно старатели се упатени на советување заради постапувања на ученикот од ставот (1) на овој член психологот, односно педагогот реализира советување на ученикот, по завршување на советувањето на родители, односно старатели, согласно со Програмата за советување на ученици, која на предлог на Педагошката служба ја донесува министерот.

Начин на вршење на советувањето на родителите

Член 80

(1) Советувањето од членот 79 на овој закон го врши психологот во училиштето.

(2) Ако во училиштето нема вработено психолог, тогаш советувањето го врши педагогот.

(3) Ако во училиштето нема вработено психолог, односно педагог, тогаш за советувањето се определува педагог или психолог од друго основно училиште.

(4) Психологот или педагогот од ставот (3) на овој член за општинските основни училишта го определува општината, а за државните основни училишта го определува министерот, од редот на педагозите, односно психолозите од општината.

(5) Советувањето се врши во групи или индивидуално согласно со неделниот и месечниот план од членот 79 став (9) на овој закон.

(6) Бројот на родителите во групите не може да биде поголем од 20.

(7) Советувањето се реализира по потреба, а најмалку во два термина во траење до 60 минути.

(8) На советувањето на родителот, односно старателот, педагогот, односно психологот е должен да постапува согласно со Програмата за советување на родители, која на предлог на Педагошката служба ја донесува министерот.

(9) Психологот, односно педагогот при советувањето на родителите не смее да ја злоупотребува својата функција.

Записник од советување

Член 81

(1) За одржаното советување на родителот, односно старателот, психологот, односно педагогот води записник со листа на присуство.

(2) Формата и содржината на записникот за советување ги утврдува министерот.

Учество и улога на други органи во советувањето на родителите

Член 82

(1) Ако родителот, односно старателот повеќе од четири пати по кој било основ од членот 79 став (1) на овој закон, се повикува на советување, на секое следно советување присуствува и претставник од Педагошката служба.

(2) Ако родителот, односно старателот не се јави на советувањето и по третата покана се известува Центарот за социјални работи.

(3) Педагошката служба, за родителите кои не се јавиле на поканата за советување и истите не го оправдале своето отсуство поднесува предлог за поведување прекршочна постапка до Државниот просветен инспекторат.

VII. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА И НАПРЕДУВАЊЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ

Видови оценки на учениците

Член 83

(1) Постигањата на учениците во основното училиште се оценува описно и бројчано.

(2) Со оценувањето се вреднуваат знаењето, вештините и компетенциите според претходно дефинирани критериуми и резултати на учење, кое може да вклучува писмени, усни и практични тестови, испити или проекти.

(3) Во првиот период, постигањето на ученикот во текот на наставната година по задолжителните и изборните предмети се оценува описно.

(4) Ученикот од ставот (2) на овој член само на крајот на учебната година добива свидетелство со описни оценки.

(5) Во вториот период, постигањето на ученикот во текот на наставната година по задолжителните и изборните предмети се оценува описно и бројчано.

(6) Ученикот од ставот (4) на овој член на крајот на прво полугодие добива известување за успехот со бројчани оценки, а на крајот на учебната година добива свидетелство со бројчани оценки и оценка за општ успех.

(7) Во третиот период, постигањето на ученикот во текот на наставната година по задолжителните и изборните предмети се оценува бројчано.

(8) Ученикот од ставот (6) на овој член на крајот на прво полугодие добива известување за успехот со бројчани оценки, а на крајот на учебната година добива свидетелство со бројчани оценки и оценка за општ успех.

(9) Општиот успех на ученикот се утврдува врз основа на годишните оценки од сите предмети според наставниот план на крајот на годината, а за учениците упатени на поправен испит по завршувањето на поправните испити.

(10) Бројчаните оценки се: одличен (5), многу добар (4), добар (3), доволен (2) и недоволен (1). Сите оценки се преодни, освен оценката недоволен (1).

(11) Највисока оценка е одличен (5).

Стандарди за оценување

Член 84

Оценувањето на ученикот е според стандарди кои ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

Известување на родителите за успехот на ученикот

Член 85

Одделенскиот наставник, односно раководител на паралелката е должен да го извести родителот, односно старателот за успехот на ученикот најмалку два пати во секое полугодие.

Оценување во ресурсните основни училишта

Член 86

(1) Во првиот период, знаењето на ученикот кој наставата ја следи во ресурсните основни училишта се оценува описно.

(2) Во вториот и третиот период, знаењето на ученикот кој наставата ја следи во ресурсните основни училишта може да се оценува описно и бројчано во зависност од видот на попреченоста на ученикот.

Повторување на одделение

Член 87

(1) Ученикот од прво заклучно со петто одделение, по правило, не може да го повторува одделението.

(2) Ученикот кој не успеал да ги совлада наставните содржини до крајот на учебната година како последица на подолго отсуство од наставата поради болест, преселување и други оправдани причини, по предлог на родителот или по предлог на одделенскиот наставник и стручните соработници на училиштето, а во согласност со родителот може да остане во истото одделение за што одлука донесува наставничкиот совет на училиштето.

Поправен испит

Член 88

(1) Ученикот којшто на крајот на наставната година во шесто, седмо, осмо и деветто одделение има негативна оценка до два предмета се упатува на поправен испит.

(2) За ученик од шесто, седмо, осмо и деветто одделение кој на крајот на наставната година има до две негативни оценки, основното училиште е должно да организира дополнителна настава во јуни.

(3) Ученикот од ставот (2) на овој член кој по одржаната дополнителна настава не постигнал позитивен успех, се упатува на поправен испит.

(4) Поправните испити ученикот ги полага во јуни и август.

(5) Ученикот од ставот (3) на овој член кој нема да го положи поправниот испит по еден или по два предмета се задржува во истото одделение.

(6) Ученикот којшто на крајот на наставната година во шесто, седмо, осмо и деветто одделение има повеќе од две негативни оценки се задржува во истото одделение.

Интерно проверување на успехот на учениците

Член 89

(1) Следењето и проверувањето на напредокот и постигањето на успехот на учениците се врши со интерно проверување.

(2) Интерното проверување на постигањето на успехот на учениците го вршат наставниците во училиштето.

Годишни оценки на успехот

Член 90

(1) Годишните оценки одделенскиот, односно раководителот на паралелката на родителите ги соопштува на родителска средба која се одржува три дена по денот на одржувањето на наставничкиот совет на кој се утврдуваат годишните оценки на учениците.

(2) Ако ученикот или родителот не е задоволен од годишна оценка, родителот има право, во рок од три работни дена од денот на соопштувањето на успехот, да поднесе писмен приговор до наставничкиот совет на училиштето, кој треба да биде образложен.

(3) Наставничкиот совет по приговорот решава наредниот ден од денот на истекот на рокот од ставот (2) на овој член.

(4) Наставничкиот совет може приговорот да го уважи, да го одбие или да организира повторна проверка на знаењата на ученикот.

(5) За повторна проверка на знаењето директорот, најдоцна во рок од пет работни дена од денот на приемот на приговорот, формира комисија за повторна проверка на знаењето.

(6) Комисијата од ставот (5) на овој член е составена од претседател и два члена-испитувачи.

(7) Претседателот на комисијата, по правило, е одделенскиот раководител, односно раководителот на паралелката во која ученикот учи, а за членови-испитувачи се именуваат наставници по предметот по кој се врши проверувањето на знаењето од редот на наставниците од училиштето или од друго основно училиште.

(8) Претседател и член-испитувач на комисијата не може да биде наставникот кој ја утврдил оценката.

(9) Оценката на комисијата е конечна.

Одделенски испит

Член 91

(1) Ученикот кој поради болест или поради оправдани и неоправдани причини не ја посетува наставата најмалку една третина од фондот на наставни часови од одредени предмети и нема елементи за оценување, полага одделенски испит според предвидените предмети со наставниот план.

(2) За оправданоста на причините од ставот (1) на овој член одлучува наставничкиот совет на училиштето.

Испитна комисија за одделенски или поправен испит

Член 92

(1) Поправниот испит или одделенскиот испит ученикот го полага пред испитна комисија.

(2) Комисијата од ставот (1) на овој член ја формира директорот на училиштето и е составена од претседател и два члена-наставници, од кои еден член е наставник од соодветниот предмет.

Побрзо напредување на ученикот

Член 93

(1) Ученик кој има одличен општ успех и посебно се истакнува со способност, знаење и работни навики може побрзо да напредува.

(2) Ученик од прво до трето одделение, по предлог на одделенскиот наставник, а по мислење на стручните соработници на училиштето и согласност на родителот може забрзано да напредува и премине во наредното одделение, за што одлука донесува наставничкиот совет.

(3) Ученик од четврто до деветто одделение, по предлог на одделенскиот раководител, а по одобрување на наставничкиот совет и согласност на родителот може забрзано да напредува во наредното одделение, за што одлука донесува наставничкиот совет.

(4) Ако ученикот побрзо напредува во првиот период преминува без полагање на испити за побрзо напредување, а ако побрзо напредува во вториот, односно третиот период полага испити за побрзо напредување.

(5) Правото од ставовите (2) и (3) на овој член, ученикот може да го користи најмногу два пати во текот на основното образование.

(6) Основното училиште има обврска да организира менторска и консултативна помош од наставниците по соодветните предмети за ученикот кој побрзо напредува.

Подзаконски акти кои се однесуваат на оценување и напредување на учениците

Член 94

Начинот на оценувањето и напредувањето на учениците, организирањето и спроведувањето на поправните испити ги пропишува министерот по предлог на Бирото.

VIII. НАСТАВНИЦИ, СТРУЧНИ СОРАБОТНИЦИ И ВОСПИТУВАЧИ

Лица кои остваруваат воспитно-образовна работа

Член 95

(1) Воспитно-образовната работа во основното училиште ја остваруваат наставници, стручни соработници (педагог, психолог, социолог, социјален работник, дефектолог, библиотекар) и воспитувачи.

(2) Наставниците, стручните соработници и воспитувачите во основното училиште имаат соодветно високо образование со најмалку стекнати 240 ЕКТС кредити.

(3) Видот на стручната подготовка на лицата кои остваруваат воспитно-образовна работа во основното училиште се уредува со норматив за наставен кадар на основното училиште, што го утврдува министерот.

(4) Воспитно – образовната работа во училиштата за основно музичко и балетско образование ја остваруваат наставници, и стручни соработници (библиотекар, педагог, психолог) и корепетитори со соодветно образование.

(5) Видот на стручната подготовка на лицата кои остваруваат воспитно-образовна работа во основните музички и балетски училиште се уредува со норматив за наставен кадар за училиштата за основно музичко и балетско образование, што го утврдува министерот.

(6) Воспитно-образовната работа во ресурсните училишта и посебните паралелки во основните училишта ја остваруваат наставници и стручни соработници (дефектолог, библиотекар, педагог, психолог) и воспитувачи со соодветно високо образование.

(7) Видот на стручната подготовка на лицата кои остваруваат воспитно-образовна работа во ресурсните училишта и посебните паралелки во основните училишта се уредува со норматив за наставен кадар во ресурсните училишта и паралелките во основните училишта за ученици со посебни образовни потреби, што го утврдува министерот.

(8) Во работата на ресурсните основни училишта како стручни соработници можат да се вработат и медицински лица (лекар, медицинска сестра, негувател, физиотерапевт, логопед) со соодветно образование утврдено во нормативот за лица кои остваруваат воспитно-образовна работа во ресурсните училишта.

Педагошко-психолошка и методска подготовка

Член 96

(1) Лице кое се стекнало со високо образование на ненаставна група на наставнички студии, односно на студии кои немаат наставна насока, може да се вработи во основно училиште, освен во одделенска настава, само доколку се стекне со

педагошко-психолошка и методска подготовка на акредитирани високообразовни установи.

(2) Педагошко-психолошка и методска подготовка се стекнува преку следење на настава и полагање на испити, како и изведување на најмалку 45 дена практична настава во основно училиште.

(3) За практичната настава од ставот (2) на овој член десет дена пред започнување со практичната настава, лицето до Државниот просветен инспекторат доставува план и распоред за реализација на практична настава, заверен од високообразовната установа на кој се врши педагошко-психолошка и методска подготовка и училиштето во кое ќе се изведува практичната настава.

(4) За реализираната практична настава од ставот (2) на овој член, лицето добива мислење од менторот во училиштето во кое ќе се изведува практичната настава. Директорот на училиштето го определува менторот.

(5) Државниот просветен инспекторат врши контрола на спроведувањето и реализацијата на планот и распоредот од ставот (3) на овој член.

(6) За положеноста на испитите од ставот (2) на овој член кандидатот се стекнува со 30 кредити според ЕКТС.

(7) Акредитација на високообразовните установи кои ќе вршат настава и полагање на испити за стекнување на педагошко-психолошка и методска подготовка врши Министерството.

(8) Начинот на следењето на наставата, полагањето на испитите за педагошко-психолошка и методска подготовка, како и начинот на акредитација на високообразовните установи од ставот (7) на овој член ја пропишува министерот.

(9) Висината на трошоците за стекнување на педагошко-психолошката и методската подготовка на акредитираните високообразовни установи ја утврдува министерот врз основа на реалните трошоци за стекнување на педагошко-психолошката и методската подготовка.

Видови работни места во основните училишта

Член 97

Во основното училиште работните места на вработените се:

- административни службеници,
- даватели на јавни услуги во основното образование и
- помошно-технички лица.

Административни службеници во основните училишта

Член 98

(1) Вработените во основните училишта кои вршат работи од административна природа заради остварување на дејноста основно образование имаат статус на административни службеници.

(2) За вработените од став (1) на овој член се утврдуваат следниве нивоа на работни места:

- категорија В - стручни
- ниво В1 советник за нормативно правни работи (секретар) и советник за сметководствени работи
- категорија Г - помошно - стручни
- ниво Г1 самостоен референт (технички секретар кој врши благајнички, и други слични работи, благајник кој врши и административни и слични работи) и
- ниво Г2 виш референт (благајник, технички секретар и други).

Даватели на јавни услуги во основното образование

Член 99

(1) Вработените во основните училишта кои вршат работи од дејноста основно образование, имаат статус на даватели на јавни услуги во основното образование и за нив се применуваат одредбите од овој закон, одредбите од Законот за вработените во јавниот сектор и општите прописи за работни односи.

(2) За вработените од ставот (1) на овој член се утврдуваат следниве категории и нивоа на работни места:

- категорија К - наставници
- ниво К1 советник (наставник-советник, наставник-советник во училишта со ученици со посебни потреби и наставник-советник во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава),
- ниво К2 ментор (наставник-ментор, наставник-ментор во училишта со ученици со посебни потреби и наставник-ментор во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава),
- ниво К3 наставник (наставник, наставник во училишта со ученици со посебни потреби, наставник во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава) и
- ниво К4 приправник (наставник-приправник, наставник-приправник во училишта со ученици со посебни потреби, наставник-приправник во училишта за уметничко образование кои изведуваат индивидуална и групна настава),
- категорија Л - стручни соработници
- ниво Л1 советник (стручен соработник-советник, стручен соработник-советник во училишта со ученици со посебни потреби),
- ниво Л2 ментор (стручен соработник-ментор и стручен соработник-ментор во училишта со ученици со посебни потреби),
- ниво Л3 стручен соработник (стручен соработник, стручен соработник во училишта со ученици со посебни потреби) и
- ниво Л4 приправник (стручен соработник-приправник, стручен соработник-приправник во училишта со ученици со посебни потреби) и
- категорија М воспитувач
- ниво М1 воспитувач.

Помошно-технички лица во основните училишта

Член 100

(1) Вработените во основните училишта кои вршат помошно-технички работи, имаат статус на помошно-технички лица и за нив се применуваат одредбите од овој закон, Законот за вработените во јавниот сектор и општите прописи за работни односи.

(2) За вработените од ставот (1) на овој член се утврдуваат следниве подгрупи, категории и нивоа на работни места:

- подгрупа 1 категорија А ниво А1 хигиеничар, ложач-ракувач на парни котли, економ-домаќин, хаус-мајстор и други,
- подгрупа 2 категорија А ниво А1 чувар и други,
- подгрупа 3 категорија А ниво А1 возач и други,
- подгрупа 4 категорија А ниво А1 сервирка-садомијач, готвач и други и
- подгрупа 5 категорија А ниво А1 општ работник, перачка, негувател и други.

Работа во тешки услови

Член 100-а

(1) Вработените во основните училишта кои работат во подрачни училишта во зависност од оддалеченоста од основното училиште и условите за работа добиваат надоместок за работа во тешки услови.

- (2) Правилникот за тешки услови го донесува Министерот во рок од 60 дена по донесувањето на Законот

Годишен план за вработување во основните училишта

Член 101

(1) Директорот, по претходно мислење на Министерството за информатичко општество и администрација и претходна согласност од градоначалникот на општината на чија територија е основното училиште и Министерството за образование и наука донесува годишен план за вработување во општинските основни училишта за следната година, согласно со Законот за вработените во јавниот сектор.

(2) Директорот, по претходно мислење на Министерството за информатичко општество и администрација и претходна согласност од Министерството за образование и наука донесува годишен план за вработување во државните основни училишта за следната година, согласно со Законот за вработените во јавниот сектор

Услови за вработување во основно училиште

Член 102

(1) За наставник, стручен соработник и воспитувач може да се вработи лице коешто покрај општите услови ги исполнува и следниве посебни услови:

- да е државјанин на Република Македонија,
- да има соодветно образование,
- да го познава македонскиот јазик и неговото кирилско писмо и
- да има положено стручен испит за наставник, стручен соработник, односно за воспитувач.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член во училиштата и паралелките во кои наставата се изведува на јазик и писмо различни од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, освен наставниците за предметот македонски јазик, треба да го познаваат и јазикот и писмото на кој се изведува наставата.

(3) Проверката на познавањето на јазикот лицата од ставовите (1) и (2) на овој член го врши Државниот испитен центар врз основа на стандардизирани тестови. Државниот испитен центар врз основа на стандардизирани тестови врши проверка на познавањето на јазикот на наставниците од ставовите (1) и (2) на овој член, за што им издава потврда која е од трајна важност.

(4) Познавањето на јазикот на наставниците од ставовите (1) и (2) на овој член, не се однесува за наставниците по мајчин јазик и тоа за јазикот кој го предаваат.

(5) На јавниот оглас за засновање на работен однос за наставник, стручен соработник, односно воспитувач може да се пријави и лице без положен стручен испит и да заснова работен однос на определено работно време до крајот на учебната година.

(6) Без положен испит за познавање на јазикот од ставот (3) на овој член не може да се заснова работен однос во основно училиште.

(7) Без положен стручен испит не може да се заснова работен однос на неопределено време.

(8) Начинот на проверката на познавањето на јазикот од ставот (3) на овој член го утврдува министерот на предлог на Државниот испитен центар.

(9) Трошоците за проверка на познавањето на јазикот се на товар на кандидатот.

(10) Висината на трошоците од ставот (9) на овој член ја утврдува министерот.

Вработување на странски државјани во основните училишта

Член 103

Наставници за предметите за кои наставата се изведува на странски јазик можат да бидат и лица странски државјани кои имаат соодветен вид на образование и го познаваат јазикот на кој се изведува наставата, за што согласност дава Министерството.

Јавен оглас за вработување

Член 104

(1) Наставникот, стручниот соработник и воспитувачот се избираат по пат на јавен оглас.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член, можат да засноваат работен однос и без јавен оглас, на определено време, најмногу до три месеца

(3) Јавниот оглас од ставот (1) на овој член се објавува во најмалку два дневни весника од кои најмалку во по еден од весниците што се издаваат на македонски јазик и во весниците што се издаваат на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.

(4) При изборот на стручни соработници, воспитувачи и друг ненаставен кадар се применува начелото на соодветна и правична застапеност на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници и почитување на критериумите на стручност и компетентност.

(5) Основното училиште, пред да распише јавен оглас за вработување, потребата од работник на определено време ја обезбедува со преземање на работник со соодветно образование и со неполн фонд на наставни часови од друго јавно училиште во општината, а за градот Скопје од друго јавно училиште во општините во градот Скопје.

(6) Евиденцијата за вработениот кадар од ставот (5) на овој член ја води Министерството согласно Законот за општата управна постапка, врз основа на збирката на лични податоци на вработените во училиштата од овој закон.

Вработување на неопределено и определено време

Член 105

(1) Наставниците кои работат во подрачно основно училиште во населено место со помалку од десет ученици и реализираат настава со скратена програма засноваат работен однос на определено време со полн фонд на часови до реализација на скратената програма.

(2) Наставниците можат да засноваат работен однос на определено време до крајот на учебната година, доколку на јавен оглас не се пријави лице кое ги исполнува условите утврдени со нормативот за наставен кадар.

(3) Наставниците можат да засноваат работен однос на неопределено време, пократко од полното работно време, доколку обемот на работата изнесува најмалку половина од работното време во работната недела на начин утврден со закон.

(4) Асистентите од членот 55 засноваат работен однос на определено време, најмногу до крајот на учебната година.

Избор на наставник, стручен соработник и воспитувач

Член 106

Наставниците, стручните соработници и воспитувачите ги избира директорот на училиштето по претходно мислење на училишниот одбор.

Трансформација на работниот однос

Член 107

Во дејноста на основното образование трансформацијата на работниот однос од определено во неопределено време дозволена е само ако наставникот, стручниот соработник или воспитувачот работи повеќе од две години на работно место кое е ослободено по основ на пензионирање или други основи и за кое се обезбедени финансиски средства, доколку работодавачот утврди дека има трајна потреба од лицето и ако лицето ги исполнува условите предвидени во нормативот за наставник, стручен соработник или воспитувач, под услови и на начин утврдени со закон.

Приправнички стаж

Член 108

(1) Наставник, стручен соработник или воспитувач кој за првпат се вработува во основно училиште е наставник - приправник, стручен соработник - приправник, односно воспитувач - приправник.

(2) Приправничкиот стаж трае една година.

(3) За време на приправничкиот стаж на приправникот му следува плата во висина од 90% од платата на наставникот, стручниот соработник, односно воспитувачот.

(4) За време на приправничкиот стаж лицата од ставот (1) на овој член се оспособуваат за самостојна воспитно-образовна, односно стручна работа преку совладување на програмата за стручен испит.

(5) Приправникот за време на приправничкиот стаж соработува со наставниците, стручните соработници, односно воспитувачите и се подготвува за стручен испит.

(6) За време на приправничкиот стаж приправникот го следи ментор.

(7) Менторот на приправникот го определува директорот на училиштето од редот на наставниците, односно стручните соработници или воспитувачи кои вршат работа за која се оспособува приправникот.

(8) Менторот на приправникот му подготвува програма која вклучува методска, дидактичка и друга подготовка потребна за оспособување на наставникот и за полагање на испит. Менторот изработува извештај за работата на приправникот.

(9) Исто лице не може да биде ментор во исто време на повеќе од двајца приправници.

(10) За вршење на работа на ментор, училиштето на менторот му исплаќа надоместок во висина од 10% од платата која ќе ја прима приправникот по завршувањето на приправничкиот стаж.

(11) Приправникот по истекот на приправничкиот стаж полага стручен испит пред комисија формирана од министерот.

(12) На приправникот по истекот на приправничкиот стаж, а пред полагањето на стручен испит му се врши процена на карактеристиките за подобност со работата со деца и адолесценти во воспитно-образовната дејност (во натамошниот текст: процена на карактеристиките).

(13) Трошоците за полагањето на процената на карактеристиките паѓаат на товар на приправникот. Висината на трошоците ја утврдува министерот врз основа на реалните трошоци за процената на карактеристиките.

(14) Процената на карактеристиките се врши од страна на Државниот испитен центар при што се проценува подобноста со работата со деца и адолесценти во воспитно-образовната дејност на приправникот.

(16) На приправникот кој добил позитивна процена на карактеристиките Државниот испитен центар му издава потврда.

(17) Формата и содржината на потврдата од ставот (16) на овој член ги утврдува министерот.

(18) Ако наставникот не добие позитивна процена на карактеристиките, директорот на основното училиште е должен да го раскине договорот за вработување со наставникот.

(19) Наставникот од ставот (18) на овој член има право да му се изврши нова процена на карактеристиките по истекот на една година, сметано од денот на извршената процена на карактеристиките.

(20) Приправникот за полагање на стручниот испит плаќа надоместок, чија висина ја утврдува министерот врз основа на реалните трошоци за спроведување на стручниот испит.

(21) Програмата за полагање на стручниот испит на приправникот и начинот на спроведувањето на испитот ги пропишува министерот.

Професионални компетенции на наставници

Член 109

(1) Наставникот треба да ги поседува основните професионални компетенции за наставник за да изведува настава во основно училиште.

(2) Основните професионални компетенции опфаќаат професионални вредности, професионални знаења и разбирања и професионални способности и вештини во следните подрачја:

1. Знаења за наставниот предмет и за воспитно-образовниот систем;
2. Поучување и учење (реализација на наставата, оценување на учениците, познавање на учениците и излегување во пресрет на нивните потреби);
3. Создавање на стимулативна средина за учење (создавање на безбедна средина за учење и училишна клима);
4. Социјална и образовна инклузија;
5. Комуникација и соработка со семејството и заедницата и
6. Професионален развој и професионална соработка.

(3) Основните професионални компетенции од подрачјата од став (1) на овој член ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

Професионални компетенции на стручниот соработник

Член 110

(1) Стручниот соработник со полагањето на приправничкиот испит се здобива со основни компетенции за стручен соработник во училиште.

(2) Основните професионални компетенции за стручен соработник опфаќаат професионални вредности и професионални знаења и вештини во следните подрачја:

- работа со ученици,
- работа со наставници,
- работа со родители,
- соработка со заедницата,
- професионален развој и професионална соработка,
- аналитичко-истражувачка работа и
- училиштна структура, организација и клима.

(3) Основните професионални компетенции од подрачјата од став (2) на овој член ги утврдува министерот, на предлог на Бирото.

Работни должности на наставникот

Член 111

(1) Работните должности на наставникот во основното училиште опфаќа настава и други видови на организирана работа со учениците, подготовка за настава,

прегледување и оценување на писмените задачи и другите работи што се потребни за остварување на воспитно- образовната програма.

(2) Наставникот во основното училиште наставата ја реализира интерактивно што подразбира активно вклучување на учениците во процесот на воспитно-образовната работа.

(3) Начинот за реализација на интерактивната настава го пропишува министерот на предлог на Бирото.

(4) Бирото за развој на образованието на својата веб страна објавува образец на планови и подготовки за наставата за сите предмети, кои наставниците можат да ги користат подготовката на наставата.

(5) Времето што се издвојува за подготовка на наставата и другата воспитно-образовна работа на наставникот опфаќа:

- планирање на наставата со користење на обрасците од став (4) на овој член и избор на наставни средства,
- подготовка на дидактички помагала,
- соработка со родителите,
- соработка со стручните органи на училиштето,
- вршење на задачи на одделенски раководител,
- учество во интерно проверување во постигањата на учениците,
- учество во организирано стручно и дидактичко-методско образование и надоградување,
- собирање и обработка на податоци во врска со вршењето на воспитно-образовната и друга работа,
- водење на педагошка документација и евиденција,
- менторство на учениците,
- менторство на приправниците,
- уредување на кабинети, збирки, училишни работилници, вежбални, игралишта, насади итн.,
- организирање на културни спортски и други општо корисни и хумани акции во кои учествуваат учениците,
- водење слободни ученички активности и работа со ученици на проекти и истражување,
- подготвување и водење екскурзии, излети, натпревари, настава во природа, летување, логорување што ги организира училиштето и
- вршење на други работи определени со годишната програма за работа.

(6) Се забранува телесно и психичко малтретирање на наставник, стручен соработник и воспитувач.

Работни должности на стручниот соработник

Член 112

Работните должности на стручниот соработник во основното училиште опфаќаат стручни работи за:

- запишување на учениците и следење на нивниот емоционален, интелектуален, когнитивен и ментален развој во основното училиште,
- следење на навременото вакцинирање на учениците,
- планирање на наставата и другата воспитно-образовна работа,
- развивање на програми, постапки и инструменти за вреднување на постигањата на учениците и самовреднување на училиштето,
- учество во организирано стручно и дидактичко-методско образование и надоградување,
- соработка со родителите,

- поддршка на работата на заедницата на учениците,
- примена на прописите за остварување на правата и должностите на учениците, напредувањето и изрекувањето на педагошки мерки за кршење на училишните правила и куќниот ред на основното училиште,
- поддршка на стручните активи на наставниците за изборот на учебниците и детските списанија и другата литература што се користи во училиштето,
- организирање на педагошка и методска практика на студентите од наставничките факултети,
- поддршка на наставниците за индивидуалната работа со учениците,
- организирање и водење на работата на училишната библиотека,
- професионална ориентација на учениците,
- развивање на програми за подобрување на односите меѓу учениците, родителите и наставниот кадар,
- развивање инструменти и постапки за психолошка проценка на карактеристиките на учениците и програма за емоционален развој,
- развивање програми, постапки и инструменти за поддршка на развојот на способностите за учење кај учениците,
- поддршка на наставниците за водење на педагошката документација и евиденција на основното училиште и
- водење на педагошки картон за наставниците.

Неделен фонд на наставни часови

Член 113

(1) За наставниците во основното образование неделниот фонд на наставни часови изнесува за одделенскиот наставник од 18 до 23 наставни часови во кои влегува и времето за организирано прифаќање на учениците пред и по наставата.

(2) Во неделниот фонд на наставни часови од ставот (1) на овој член не влегуваат часовите за дополнителна и додатна настава.

(3) Неделниот фонд на наставни часови за предметниот наставник изнесува од 20 до 23 часа во кои не влегуваат часовите за дополнителна и додатна настава.

(4) Одржувањето на интегрираната база на податоци (ЕСАРУ), одржувањето на веб – страницата и другите обврски поврзани со компјутерската работа во училиштето го извршува предметен наставник за што добива 3 часови во фондот на часови, доколку училиштето има до 400 ученици, односно 6 часови за училиште до 1000 ученици и 8 часови за училиште со над 1000 ученици.

(5) Наставникот од претходниот став е определен од страна на директорот од редот на наставниците за чие работно место се обезбедени финансиски средства, а кои немаат целосен фонд на часови.

Работно време

Член 114

(1) Работното време на наставниците, стручните соработници и воспитувачите во текот на неделата изнесува 40 часа.

(2) Почетокот и завршетокот на работното време, користењето на дневниот и годишниот одмор на лицата од ставот (1) на овој член се утврдува со статутот на училиштето.

Професионално усовршување, оспособување и напредување

Член 115

(1) Директорот, наставникот и стручниот соработник во основното училиште во текот на својата работа се должни професионално да се усовршуваат.

(2) Министерот во соработка со Бирото и Државниот испитен центар донесува годишна програма за професионално усовршување и напредување на наставниците и стручните соработници.

(3) За професионалното усовршување и оспособување на секој наставник и стручен соработник се води професионално досие.

(4) Формата, содржината и начинот на водењето на професионалното досие ги пропишува министерот по предлог на Бирото.

(5) Начинот на вршење на евалуацијата на професионалното досие од ставот (3) на овој член го пропишува министерот, на предлог на Бирото.

(6) Професионалното усовршување се остварува преку акредитирани програми за обука кои ги реализираат јавни и приватни установи, здруженија на граѓани и трговски друштва чии програми се акредитирани.

(7) Акредитацијата на програмите за обука од ставот (2) на овој член го врши Бирото врз основа на јавен оглас.

(8) За да се акредитира програма за обука за професионално усовршување, јавната и приватната установа, здружението на граѓани и трговското друштво кои ја вршат обуката треба да ги исполнуваат следниве услови:

- да ги исполнуваат барањата за програмата утврдени во јавниот оглас,
- да имаат искуство во реализација на обуки за професионално усовршување,
- да имаат обезбедено соодветно опремени простории со наставни помагала за современа реализација на обуките и

- да имаат ангажирано обучувачи за соодветната област кои имаат најмалку високо образование и искуство во изведување обука.

(9) Акредитацијата на програмата за обука за професионално усовршување има важност три години и во текот на реализацијата на програмата Бирото врши нејзина евалуација.

(10) За акредитираната програма за обука за професионално усовршување на директорот, наставникот и стручниот соработник во основното училиште Бирото води евиденција согласно Законот за општата управна постапка.

Звања на наставниците и стручните соработници

Член 116

(1) Наставниците и стручните соработници во основното училиште се усовршуваат, оспособуваат и напредуваат во звања.

(2) Наставникот и стручниот соработник кои за прв пат се вработуваат во училиште се со звање наставник - приправник и стручен соработник - приправник.

(3) Наставник - приправник може да напредува во звањата наставник, наставник-ментор и наставник - советник.

(4) Стручниот соработник - приправник може да напредува во звањата стручен соработник, стручен соработник - ментор и стручен соработник - советник.

(5) Напредување на наставниците и стручните соработници во звањата наставник, наставник - ментор, стручен соработник и стручен соработник - ментор го врши училишна комисија која ја формира директорот на училиштето.

(6) Комисијата од ставот (5) на овој член е составена од еден одделенски наставник и наставник по предметна настава, педагог, односно психолог во училиштето, еден родител, директорот на училиштето, член на училишниот одбор кој е претставник од основачот и советник од Бирото.

(7) Одделенските и предметните наставници за членови во комисијата од ставот (6) на овој член ги избира наставничкиот совет во училиштето, родителот го избира советот на родители на училиштето, а членот од училишниот одбор го избира училишниот одбор.

(8) При напредувањето на наставниците во соодветното звање од ставот (3) на овој член, училишната комисија задолжително ги зема предвид резултатите од евалуацијата на професионалното досие на наставникот.

(9) При напредувањето на стручните соработници во соодветното звање од ставот (4) на овој член, училишната комисија задолжително ги зема предвид резултатите од евалуацијата на професионалното досие на стручниот соработник.

(10) Наставникот и стручниот соработник кој е незадоволен од извршениот избор за напредување во звање согласно со ставот (5) на овој член има право на приговор до училишниот одбор во рок од осум дена од денот на објавувањето на списокот на наставници и стручни соработници кои напредуваат во звање.

(11) Напредувањето на наставниците и стручните соработници во звањата наставник - советник и стручен соработник - советник го врши комисија формирана од министерот.

(12) При напредувањето на наставниците во соодветното звање од ставот (11) на овој член, комисијата формирана од министерот задолжително ги зема предвид резултатите од евалуацијата на професионалното досие на наставникот.

(13) При напредувањето на стручните соработници во соодветното звање од ставот (11) на овој член, комисијата формирана од министерот задолжително ги зема предвид резултатите од евалуацијата на професионалното досие на стручниот соработник.

(14) Основното училиште по завршувањето на секоја учебна година може да врши напредување на двајца вработени од редот на наставниците и стручните соработници во секое од звањата од ставот (5) на овој член и може да предложи двајца од вработените од редот на наставниците и стручните соработници да напредуваат во звањата од ставот (11) на овој член на предлог на наставничкиот совет, ако има до 50 вработени наставници и стручни соработници.

(15) Основното училиште по завршувањето на секоја учебна година може да врши напредување на тројца од вработените од редот на наставниците и стручните соработници во секое од звањата од ставот (5) на овој член и може да предложи тројца од вработените од редот на наставниците и стручните соработници да напредуваат во звањата од ставот (11) на овој член на предлог на наставничкиот совет, ако има над 51 вработен наставник и стручен соработник.

(16) Наставник и стручен соработник може да напредува во следното звање по четири години во постапка утврдена со овој закон.

(17) Наставникот и стручниот соработник кој е незадоволен од извршениот избор за напредување во звање согласно со ставот (11) на овој член има право на приговор до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од 15 дена од денот на објавувањето на списокот на наставници и стручни соработници кои напредуваат во звање. Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен одлучува по поднесената жалба во рок од 15 дена од денот на приемот на жалбата.

(18) Платата на наставникот и на стручниот соработник е според стекнатото звање.

(19) Начинот на стручното усовршување, оспособување и напредување на наставниците и стручните соработници во звања ги пропишува министерот по предлог на Бирото, Државниот испитен центар и Државниот просветен инспекторат.

Безбедност и здравје при работа

Член 117

- (1) Вработените во основното училиште согласно прописите од областа на здравствената заштита мораат да бидат систематски прегледани.
- (2) **Основното училиште задолжително врши обуки за безбедност при работа на вработените и проценка на ризик на работните места во училиштето**
- (3) На лице кое боледува од душевна болест, алкохолизам и наркоманија му престанува работниот однос во основното училиште.
- (4) Утврдувањето на психофизичките способности на вработените во основното училиште, односно заболеноста од одредени душевни болести, алкохолизам и наркоманија се врши согласно со прописите од областа на здравствената заштита.

Права при престанок на работен однос

Член 118

- (1) На наставник, стручен соработник и воспитувач за чија работа престанала потребата поради деловни причини, не може да му престане работниот однос, додека не му се обезбеди едно од правата согласно со закон и колективен договор.
- (2) Начинот и критериумите за престанок на работниот однос поради деловни причини се утврдуваат со колективен договор.

Промени во обем на работа во основното училиште

Член 119

- (1) При промени во обемот на работа во основното училиште што се јавуваат поради промена во наставниот план и програмите, организацијата на работа, бројот на паралелки и други промени, работниот однос на наставникот во основното училиште се променува од работен однос на неопределено време со полно работно време во работен однос на неопределено време со пократко од полното работно време и обратно.
- (2) Директорот е должен во случаите од ставот (1) на овој член на наставникот да му издаде ново решение за работното време.

Оценување на наставници

Член 120

- (1) За наставниците, стручните соработници или воспитувачите, кои во остварувањето на воспитно-образовниот процес не покажуваат задоволителни резултати, Бирото, Советот на родители или Државниот просветен инспекторат покренуваат иницијатива до училишниот одбор за преиспитување на нивната способност за реализација на работните обврски преку вршење на процена на карактеристики на вработениот за подобност со работа со деца и адолесценти во воспитно-образовната дејност (тест на личноста).
- (2) Бирото, Советот на родители или Државниот просветен инспекторат покренуваат иницијатива до училишниот одбор за престанок на работниот однос и за наставници во основните училишта кои вршат подготовки и други активности на учениците од училиштето кои следат настава по завршување на работното време, а не се утврдени со годишната програма за работа.
- (3) Иницијативата од ставовите (1) и (2) на овој член мора да содржи образложение за причините поради кои се покренува.
- (4) Ако иницијативата од ставовите (1) и (2) на овој член е покрената од Советот на родители, Училишниот одбор пред да расправа по иницијативата, задолжително бара мислење од Државниот просветен инспекторат.

(5) Ако училишниот одбор ја прифати иницијативата од ставовите (1) и (2) на овој член до директорот поднесува предлог за престанок на работниот однос на наставник, стручен соработник или воспитувач, во рок од седум дена.

(6) Директорот е должен да постапи по предлогот од ставот (4) на овој член во рок од седум дена од денот на добивањето на предлогот и да донесе акт за престанок на работниот однос на наставникот и стручниот соработник.

(7) Против актот на директорот од ставот (6) на овој член наставникот и стручниот соработник може да поднесе тужба до надлежен суд.

Мирување на работен однос

Член 121

(1) На наставник кој има засновано работен однос на неопределено време во основно училиште му мирува работниот однос во основното училиште доколку се запише на втор, односно на трет циклус на студии на високообразовна установа од областа на образованието на наставници, која е рангирана помеѓу првите 200 високообразовни установи на листата која ја изготвува Центарот за светска класа универзитети при Шангајскиот Џиао Тонг Универзитет од Народна Република Кина, или на универзитет кој е на ранг листата на универзитети од областа на образованието, која ја изготвува Quasquarelli Symonds (QS) од Велика Британија.

(2) Наставникот од став (1) на овој член има обврска, во рок од 15 дена од денот на завршувањето на образованието на високообразовната установа од став (1) на овој член, да се врати на работа во основното училиште во кое имал засновано работен однос, за вршење работи кои одговараат на неговиот вид и степен на стручна подготовка и да работи во училиштето за временски период за колку му мирувал работниот однос, без право да бара престанок на работниот однос.

IX. ПЕДАГОШКА ДОКУМЕНТАЦИЈА И ЕВИДЕНЦИЈА И ЗБИРКИ НА ПОДАТОЦИ

Видови педагошка документација

Член 122

(1) Основното училиште собира, обработува, чува, посредува и употребува податоци што се содржат во педагошката документација и евиденција во согласност со овој закон и Законот за заштита на личните податоци.

(2) Педагошката документација во смисла на овој закон опфаќа: главна книга на учениците, евидентни листови за успехот на учениците, ученичка легитимација, свидетелство, и преведница.

(3) Главната книга на учениците е документ од трајна вредност.

Начин на водење на педагошката документација

Член 123

(1) Педагошката документација од членот 122 став (1) и (2) на овој закон се води и издава на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

(2) За учениците од припадниците на заедниците кои наставата ја остваруваат на јазик и писмо различен од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, педагошката документација од ставот (1) на овој член се води и издава на македонски јазик и неговото кирилско писмо и на јазикот и писмото на којшто се изведува наставата.

(3) Дневникот на паралелката се води на јазикот и писмото на кој се изведува наставата.

(4) Во училиштата се води и електронски дневник (е-дневник) на неделна основа, преку веб апликација која ја администрира Министерството.

(5) Содржината, формата и начинот на водење на педагошката документација и евиденција и на е-дневникот се пропишува со правилник кој го донесува министерот за образование.

Јавни исправи кои ги издава основното училиште

Член 124

(1) Свидетелството, ученичката легитимација и преведницата се јавни исправи.

(2) Јавните исправи се издаваат во еден примерок. Во случај издадениот документ од став (1) на овој член да се изгуби или уништи, основното училиште издава нов примерок- дупликат.

(3) Ученикот кој изгубил свидетелство може да бара издавање на документот во вонпроцесна постапка пред надлежниот суд на чие подрачје е седиштето или било седиштето на основното училиште ако основното училиште кое ја чува документацијата не може да издаде нов примерок.

Цели за водење на збирки на податоци

Член 125

(1) Основното училиште собира, обработува, чува, испраќа и користи податоци содржани во збирките на податоци согласно со прописите за заштита на личните податоци, за потребите на интегрираната база на податоци која ја води Министерството.

(2) Збирките на податоци од ставот (1) на овој член се водат за следниве цели:

- унапредување на процесите и процедурите потребни за управувањето со човечките ресурси, финансиите и инфраструктурата во основните училишта,
- обезбедување навремени, конзистентни, целосни и точни податоци што ќе претставуваат поддршка на процесот на донесување одлуки, спроведувањето на образовната политика и планирањето на реформите во основното образование,
- обезбедување на податоци неопходни за функционирање на друг потсистем (електронски дневник) во основното образование и
- ефикасно управување со распределбата на средствата во децентрализираниот образовен систем, планирањето на изградба и реконструкцијата на училишната инфраструктура и унапредувањето на професионалниот развој на вработените во основните училишта.

Видови збирки на податоци

Член 126

(1) Во основното училиште се водат следниве збирки на податоци:

- збирка на податоци за учениците запишани во основното училиште;
- збирка на податоци за родители, односно старатели на ученици запишани во основното училиште и
- збирка на податоци за вработените во основното училиште.

(2) Податоците од ставот (1) на овој член се ажурираат со секоја промена на податоците, а најмалку еднаш годишно.

Содржина на збирките на податоци

Член 127

(1) Збирката на податоци за учениците запишани во основното училиште од членот 126 став (1) алинеја 1 од овој закон опфаќа ЕМБГ, презиме, татково име и име на ученикот, датум и место на раѓање, пол, припадност на заедница, мајчин јазик на ученик,

адреса, место на живеење, контакт телефон, е- меил адреса, посебна образовна потреба, статус на ученикот (редовен/вонреден).

(2) Збирката на податоци за податоци за родители, односно старатели на ученици запишани во основно училиште од членот 126 став (1) алинеја 2 од овој закон опфаќа сродство со ученикот, име и презиме, датум и место на раѓање, пол, припадност на заедница, адреса и место на живеење, контакт телефон, е–меил адреса и степен на образование.

(3) Збирката на податоци за вработените во училиштето од членот 126 став 1 алинеја 3 од овој закон опфаќа ЕМБГ, презиме, татково име и име на вработениот, пол, припадност на заедница, датум и место на раѓање, адреса, место на живеење, општина, привремена адреса и место на живеење, државјанство, вид и степен на образование, последно завршено училиште/факултет, претходно работно искуство, категорија на вработен, работно место со фонд на часови, контакт телефон, број на службен телефон, е-меил адреса, вид на транспорт до работното место кој користи вработениот, инвалидитет, ФЗО подрачна единица, ПИОМ број, датум на вработување, датум на престанок на работен однос, основ за престанок на работен однос, статус на вработен (на неопределено/определено време).

(4) Личните податоци од ставовите (1) и (2) на овој член основното училиште ги добива од родителите/старателите на учениците, а личните податоци од ставот (3) на овој член ги добива од вработените во училиштето.

Права на вработениот или родителот/старателот во однос на збирките на податоци

Член 128

(1) Родителот/старателот или вработен во училиштето во случај на промена на податок е должен да го извести училиштето во рок од седум дена од денот на настанатата промена, а училиштето е должно во рок од три дена да изврши промена во збирката на податоци.

(2) Родителот/старателот или вработен во училиштето имаат право на пристап до личните податоци содржани во членот 126 од овој закон, како и да добијат препис или да ја копираат информацијата за личниот податок.

(3) Родителот/старателот или вработен во училиштето имаат право да бараат исправка на личен податок, со поднесување на писмено барање до училиштето.

(4) Училиштето е должно во рок од 30 дена да направи исправка и да го извести родителот/старателот, односно вработениот во училиштето за направената исправка.

Овластено лице за обработка на личните податоци

Член 129

(1) Директорот на основното училиште, од редот на вработените во училиштето овластува лице, односно лица за обработка на личните податоци од членот 127 од овој закон.

(2) Лицата од ставот (1) на овој член имаат обврска личните податоци да ги чуваат во тајност. До личните податоци пристап можат да имаат и други овластени стручни лица од министерот, на кои овие податоци им се потребни заради електронскиот дневник, согласно со закон.

Користење, објавување и чување на личните податоци

Член 130

(1) За целите на научните истражувања и подготовка на статистички анализи, личните податоци можат да се користат, објават и чуваат, но не во форма која овозможува идентификација на лицето на кое се однесуваат личните податоци.

(2) Збирката на податоци за учениците и збирката на податоци за родители, односно старатели на ученици кои ги води основното училиште се чуваат една година по завршувањето на основното образование на ученикот, односно една година по негово испишување од основното училиште.

(3) Збирката на податоци за вработените кои ги води основното училиште се чуваат до престанокот на работниот однос на вработениот во основното училиште.

Подзаконски акти за работа со личните податоци

Член 131

Начинот на обработка на личните податоци, лицата кои се овластени да ги користат податоците содржани во поединечните збирки на лични податоци, критериумите според кои се утврдува нивото на пристап на лицата кои се овластени да ги обработуваат личните податоци, техничките и организациските мерки за обезбедување тајност и заштита на обработката на личните податоци, начинот на уништување по истекувањето на рокот на чување на личните податоци и други мерки ги пропишува министерот.

Х.УЧЕБНИЦИ

Јазици на кои се издаваат учебниците

Член 132

(1) Во основното училиште за остварување на основното воспитание и образование се употребуваат учебници.

(2) Учебниците се издаваат на македонски јазик и неговото кирилско писмо.

(3) За учениците од припадниците на заедниците кои наставата ја следат на јазик и писмо различен од македонскиот јазик и неговото кирилско писмо, учебниците се издаваат на јазикот и писмото на којшто се остварува наставата.

(4) Учениците можат да користат и други извори за учење (интернет, списанија, енциклопедии, речници и слично).

Концепција за учебник

Член 133

(1) Учебникот се изработува според наставниот план и програми за соодветното одделение и предмет и Концепцијата за учебник, што на предлог на Бирото ја утврдува министерот.

(2) Со Концепцијата за учебник се определуваат научно-стручните и методолошките основи на учебникот, развојните воспитно-образовни функции, основите за мотивација и самостојно учење, дидактичко-методските стандарди за изборот и систематизирањето на содржините, дополнителните текстови, визуелните прилози, како и соодветноста на јазикот според возраста на учениците и градењето на јазична култура.

Издавање малотиражни учебници

Член 134

(1) Министерството може да партиципира во издавањето на малотиражните учебници.

(2) Малотиражни учебници се оние кои имаат тираж најмногу до 500 примероци.

ХІ. ОРГАНИ НА УПРАВУВАЊЕ, РАКОВОДЕЊЕ И СТРУЧНИ ОРГАНИ НА ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ

Орган на управување на основно училиште

Член 135

- (1) Орган на управување на основното училиште е училишниот одбор.
- (2) Училишниот одбор на основното училиште е составен од девет члена и тоа: тројца претставници од наставниците, стручните соработници и воспитувачите од училиштето, двајца претставници од родителите на учениците, двајца претставници од основачот и двајца претставници од министерството.
- (3) На седниците на училишниот одбор, се покануваат и во неговата работа може да учествуваат без право на глас и двајца претставници од училишната заедница од деветто одделение, кои се избрани од страна на сите ученици од деветто одделение со тајно и непосредно гласање кое се спроведува секоја година во текот на месец септември.
- (4) Членовите на училишниот одбор не смеат меѓусебно да бидат во роднинска врска по права линија во било кој степен, односно странична линија до трет степен за што сите членови потпишуваат изјава.
- (5) Мандатот на членовите на училишниот одбор е три години, а мандатот на претставниците на родителите е за период до завршување на основното образование на нивното дете, но не подолго од три години.
- (6) Училишниот одбор од редот на своите членови избира претседател со мнозинство гласови од вкупниот број членови, по пат на тајно гласање.
- (7) Одлуките на училишниот одбор се донесуваат со мнозинство гласови од вкупниот број членови.
- (8) Одлуките на училишниот одбор во рок од 48 часа треба да бидат објавени на јавно место во училиштето и на веб страната на училиштето.

Избор на училишен одбор

Член 136

- (1) Наставниците, стручните соработници и воспитувачите во основното училиште своите претставници во училишниот одбор ги избираат непосредно и тајно.
- (2) Претставниците од наставниците, стручните соработници и воспитувачите во училишниот одбор ги избира наставнишкиот совет.
- (3) Претставниците на родителите ги избира Советот на родителите непосредно и тајно.
- (4) Постапката за избор на претставниците на вработените на основното училиште и родителите во училишниот одбор на училиштето се утврдува со статутот на училиштето.

Надлежност на училишниот одбор

Член 137

- (1) Училишниот одбор на основното училиште:
- донесува статут на основното училиште,
 - предлага годишна програма за работа и извештај за работа на основното училиште до советот на општината,
 - донесува програма за развој на училиштето,
 - донесува програма за воведување на повисоки стандарди и други програми,
 - предлага финансиски план до основачот,
 - предлага завршна сметка до основачот,
 - објавува јавен оглас за избор на директор во најмалку три дневни весници кои се издаваат на целата територија на Република Македонија од кои еден од весниците кој се издава на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик,
 - врши интервју со кандидатите за директор,
 - предлага на градоначалникот на општината еден, односно двајца кандидати од пријавените кандидати на објавениот јавен оглас за избор на директор,

- дава мислење до директорот за избор на наставниците, стручните соработници и воспитувачите,
 - поднесува предлог до директорот за престанок на работниот однос на лицата од членот 120 став (1) на овој закон,
 - одлучува по приговорите и жалбите на вработените во основното училиште,
 - одлучува по жалбите на ученици, родители, односно старатели на ученици и
 - врши и други работи утврдени со статутот на основното училиште.
- (2) Училишниот одбор на основното училиште за поднесените жалби мора да одлучи во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на жалбата.

Обврски на училишниот одбор по вонредна интегрална евалуација

Член 138

(1) Доколку Државниот просветен инспекторат оцени дека во училиштето битно е нарушен воспитно- образовниот процес, врши вонредна интегрална евалуација и го задолжува училиштето причините за нарушувањето да ги отстрани во рок од една година од денот на добивањето на извештајот за извршената интегрална евалуација.

(2) Барање за вонредна интегрална евалуација до Државниот просветен инспекторат можат да поднесат советот на општината, односно Советот на градот Скопје, градоначалникот или советот на родителите.

Орган на раководење на основно училиште

Член 139

(1) Орган на раководење во основното училиште е директорот.

(2) Директорот е одговорен за законитоста во работата и за материјално-финансиското работење на училиштето.

(3) За директор на основно училиште може да се избира лице кое има најмалку високо образование и кое ги исполнува условите за наставник или стручен соработник во основно училиште и ако има најмалку пет години работно искуство во воспитно-образовната работа, положен испит за директор и во моментот на именувањето со правосилна судска пресуда не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност.

(4) По исклучок, доколку нема пријавено кандидат со положен испит за директор, за директор може да биде избрано и лице кое не положило испит за директор, но е должно истиот да го положи во рок од една година од денот на изборот за директор.

(5) Ако избраниот директор не го положи испитот за директор во рокот утврден во ставот (4) на овој член, му престанува мандатот на директор.

(6) Мандатот на директорот трае четири години, со можност за уште еден мандат во истото училиште.

(7) На наставник или стручен соработник кој е избран за директор на основно училиште му мирува работниот однос за време на вршење на функцијата директор на основно училиште и има право во рок од 15 дена по престанувањето на функцијата што ја вршел, да се врати на работа во училиштето, односно установата каде работел пред да биде избран за директор за вршење на работи кои одговараат на неговиот вид и степен на стручна подготовка.

(8) Ако наставникот или стручниот соработник од став (7) на овој член не може да се врати во училиштето каде работел пред да биде избран за директор, наставникот или стручниот соработник се распоредува и заснова работен однос на неопределено работно време на соодветно работно место за вршење работи кои одговараат на неговиот вид и стручна подготовка, во друго училиште на подрачјето на општината, односно општините во Градот Скопје.

Испит за директори

Член 140

(1) Оспособување на кандидати за директори на основните училишта и полагањето на испитот по успешно завршената обука го врши Државниот испитен центар, согласно со закон.

(2) Програмата за подготвување и полагање испит за директори и начинот на спроведувањето на испитот ги пропишува министерот на предлог на Државниот испитен центар.

(3) На кандидатот кој го положил испитот за директор му се издава уверение.

(4) Формата и содржината на уверението за положен испит за директор на основно училиште ги пропишува министерот.

Надлежност на директорот

Член 141

Директорот ги врши следниве работи:

- го застапува и претставува училиштето и е одговорен за законито работење,
- ја организира, планира и ја води работата на основното училиште,
- подготвува програма за развој на училиштето,
- подготвува предлог на годишна програма за работа,
- е одговорен за реализација на годишната програма за работа,
- е одговорен за остварување на правата и обврските на учениците,
- врши избор на наставници, стручни соработници и воспитувачи и друг административно-технички кадар согласно со закон и актите на училиштето,
- врши распоредување на наставници, стручни соработници и воспитувачи и друг административно-технички кадар,
- одлучува за престанок на работен однос на наставници, стручни соработници и воспитувачи и друг административно-технички кадар согласно со закон и колективен договор,
- врши контрола врз начинот на водењето на професионалните досиеја од членот 115 став (3) на овој закон.
- поттикнува стручно оспособување и усовршување на наставниците, стручните соработници и воспитувачи,
- организира менторство за наставниците-приправници, стручните соработници-приправници, воспитувачи-приправници, присуствува на часови во наставата согласно со планот за посета на часови од годишната програма за работа на училиштето, за што составува препораки и забелешки од остварената посета кои се приложуваат кон професионалното досие на наставникот и ја следи работата на наставниците, стручните соработници и воспитувачи и ги советува,
- ја следи работата на училишниот педагог, психолог и другите стручни работници,
- се грижи за соработката со родителите,
- ги известува родителите за работата на училиштето и за измени на правата и обврските на учениците,
- одлучува за воспитните мерки,
- ја поттикнува и следи работата на заедницата на учениците,
- обезбедува извршување на одлуките на училишниот одбор,
- ја донесува систематизацијата на работните места на училиштето,
- одлучува за склучување договори за работните односи,
- покренува постапка за дисциплинската одговорност на наставниците, стручните соработници и воспитувачи,
- се грижи за соработката на училиштето со здравствената установа во општината и

- врши други работи согласно со закон и статутот на училиштето.

Помошник на директорот

Член 142

(1) Во основното училиште може да се именува помошник на директорот за вршење на раководни и педагошки работи.

(2) За помошник на директорот може да се именува лице кое ги исполнува условите за наставник (240 кредити), односно стручен работник на основното училиште и има пет години работно искуство во областа на образованието и е од редот на вработените во училиштето.

(3) Помошникот на директорот го именува директорот по предлог на училишниот одбор по претходен интерен оглас.

(4) Помошникот на директорот ги врши работите за кои писмено го овластил директорот и го заменува во негова отсутност. За време на неговиот мандат му мирува работното место.

(5) Мандатот на помошник директорот трае 4 години со можност за уште еден избор. Мандатот на помошник директорот може да престане по сопствено барање или ако направи повреди на овој закон.

(6) Ако во училиштето нема помошник на директорот, директорот за извршување на одделни задачи од својата надлежност и за замена во времето на отсутност, може да овласти наставник или стручен соработник од основното училиште кој ќе го заменува.

Постапка за избор на директор

Член 143

(1) Директорот на општинско основно училиште го избира и разрешува градоначалникот по предлог на училишниот одбор на основното училиште.

(2) Директорот на државно основно училиште го избира и разрешува министерот по предлог на училишниот одбор на основното училиште.

(3) Градоначалникот, односно министерот три месеца пред истекот на мандатот на постојниот директор донесува одлука училишниот одбор на училиштето да објави јавен оглас за избор на директор.

(4) Ако градоначалникот, односно министерот не постапи во рокот утврден во ставот (3) од овој член, училишниот одбор објавува јавен оглас за избор на директор.

(5) Во јавниот оглас на јавните гласила се утврдуваат условите кои треба да ги исполнува кандидатот за директор, потребната документација, времето на траење на јавниот оглас и рокот во кој ќе се изврши изборот.

(6) Пријавените кандидати ги доставуваат потребните документи до училишниот одбор на училиштето. Кандидатите кон пријавата мораат да приложат програма за работа за период од четири години.

(7) Пристигнатите документи ги прегледува комисија составен од три члена, избрана од училишниот одбор чија надлежност се утврдува со статутот на училиштето.

(8) Комисијата од ставот (7) на овој член е должна во рок од пет дена по завршувањето на јавниот оглас да ги разгледа пристигнатите документи.

(9) На кандидатите кои не ги исполнуваат условите предвидени во јавниот оглас им се враќаат документите со образложение во рок од три дена од денот на разгледувањето на истите.

(10) Училишниот одбор може да побара дополнителни документи од кандидатите кои ги исполнуваат условите согласно со одредбите во статутот на училиштето.

(11) Училишниот одбор и претставникот од Бирото вршат интервју со кандидатите кои ги исполнуваат условите.

(12) Училишниот одбор на општинското основно училиште, во рок од седум дена од извршениот разговор со кандидатите, на градоначалникот на општината му предлага два кандидата за избор на директор, доколку на јавниот оглас се пријавиле повеќе кандидати.

(13) Училишниот одбор на државното основно училиште, во рок од седум дена од извршениот разговор со кандидатите, на министерот му предлага два кандидата за избор на директор, доколку на јавниот оглас се пријавиле повеќе кандидати.

(14) Градоначалникот, односно министерот во рок од десет дена од денот на добивањето на предлогот избира еден кандидат за директор за основно училиште.

(15) Ако градоначалникот во рокот утврден во ставот (14) од овој член не избере директор, изборот го врши министерот.

(16) Кандидатите кои не се избрани во рок од 15 дена од денот на приемот на одлуката, имаат право на жалба во однос на спроведувањето на постапката за избор на директор до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

(17) Против одлуката на комисијата од ставот (16) на овој член кандидатот може да поведе управен спор пред надлежниот суд.

Основи за престанок на мандатот на директор на основното училиште

Член 144

(1) На директорот на основното училиште му престанува мандатот, ако:

- тоа сам го побара,
- трајно ја загуби способноста за вршење на должноста директор и
- ги исполни условите за старосна пензија.

(2) Директорот на основното училиште се разрешува пред истекот на мандатот, ако:

- направи повреда на одредбите на законите или други прописи и акти, утврдени од Државниот просветен инспекторат,
- не ја остварува програмата за работа и не се реализираат плановите и програмите за воспитно-образовната работа,
- по негова вина е нанесена штета на учениците, на нивните родители или на училиштето,
- дозволи организирање на дејности и активности што се во спротивност со наставниот план и програмите,
- дозволи исплаќање на средства кои не се утврдени во годишниот финансиски план на училиштето.

Постапка за разрешување на директор

Член 145

(1) Ако постојат одредени сознанија за постапување на директорот согласно со одредбите од членот 144 став (2) на овој закон, училишниот одбор свикува седница на која се донесува заклучок во писмена форма кој се доставува до директорот.

(2) Директорот има право во рок од седум дена од денот на приемот на заклучокот од ставот (1) на овој член, писмено да се изјасни за наводите во заклучокот.

(3) Ако училишниот одбор не го прифати изјаснувањето на директорот, свикува седница во рок од три дена и во присуство на претставник од Државниот просветен инспекторат врши интервјуирање на директорот. Претставникот од Државниот просветен инспекторат дава мислење за оправданоста на разрешувањето на директорот.

(4) Ако училишниот одбор оцени дека е неопходно, во рок од седум дена доставува предлог за разрешување на директорот на општинското основно училиште до градоначалникот, односно на директорот на државното основно училиште до министерот.

(5) Градоначалникот, односно министерот е должен во рок од седум дена од денот на добивањето на предлогот од училишниот одбор да го разреши директорот.

(6) Разрешениот директор во рок од 15 дена од денот на приемот на одлуката на градоначалникот, односно министерот има право на жалба во однос на спроведување на постапката за разрешување до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

(7) Против одлуката на Комисијата од ставот (6) на овој член кандидатот може да поведе управен спор пред надлежниот суд.

Вршител на должноста на директор

Член 146

(1) Градоначалникот, односно министерот во рок од три дена од денот на разрешувањето на директорот, именува вршител на должноста на директор од редот на вработените во училиштето кој ги исполнува условите за директор.

(2) Градоначалникот, односно министерот во рок од пет дена од денот на именување на вршител на должноста на директор донесува одлука училишниот одбор да објави јавен оглас за избор на директор.

(3) Вршител на должноста директор се именува и во случаи на предвремен престанок на мандатот на директорот.

(4) Вршителот на должноста директор ги врши работите до именување на нов директор, но не подолго од шест месеца од денот на неговото именување.

(5) Исто лице едноподо друго не може да биде именувано за вршител на должноста директор на основно училиште.

(6) Лицето кое било директор и му истекло мандатот за директор не може да биде именувано за вршител на должноста директор.

Предлог мерки при потешки повреди во работењето на директорот

Член 147

(1) Државниот просветен инспекторат, по утврдувањето на потешките повреди во работењето согласно со членот 144 став (2) од овој закон, до директорот на основното училиште доставува извештај со предлог на мерки, по кои директорот треба да постапи во рок од 15 дена од денот на добивањето на извештајот.

(2) Ако директорот на училиштето не постапи во рокот утврден во ставот (1) на овој член, Државниот просветен инспектор доставува до училишниот одбор решение за извршување на предлогот на мерките. Рокот за извршување на решението е 15 дена од денот на неговото добивање.

(3) Ако училишниот одбор не постапи по решението за извршување на предлогот на мерките, Државниот просветен инспекторат го доставува решението до градоначалникот и основачот на основното училиште, а за државното основно училиште до министерот и основачот на основното училиште.

(4) Градоначалникот, односно министерот во рок од 15 дена од денот на добивањето на решението за извршување на предлогот на мерките е должен да го разреши директорот на училиштето, а основачот училишниот одбор.

(5) Ако градоначалникот не го разреши директорот, а основачот училишниот одбор во рокот од ставот (4) на овој член, Министерството по право на надзор ги разрешува директорот и членовите на училишниот одбор на основното училиште.

(6) Министерството веднаш, по право на надзор именува вршител на должноста директор од редот на вработените во училиштето, кој ги врши работите најдолго шест месеца и именува членови на училишниот одбор со мандат од најмногу една година.

Раководител на подрачно училиште

Член 148

Подрачното основно училиште го води раководител на подрачно училиште што го именува и разрешува директорот од редот на наставниците на подрачното основно училиште по претходен интерен оглас. Раководител на деветто одделенско подрачно училиште може да биде наставник вработен на неопределено работно време, а на петто одделенско училиште и вработен на определено работно време. Раководител на подрачно деветто одделенско училиште може да биде најмногу два мандати и за тоа време му мирува работното место.

Стручни органи на основното училиште

Член 149

Стручни органи на основното училиште се наставничкиот совет на основното училиште, советот на одделенските наставници, советот на предметните наставници, одделенскиот раководител, раководителот на паралелката и стручните активи на наставниците.

Надлежност на наставничкиот совет

Член 150

(1) Наставничкиот совет на основното училиште го сочинуваат одделенските и предметните наставници и стручните соработници на училиштето. Наставничкиот совет го свикува и со него претседава директорот.

(2) Наставничкиот совет на основното училиште:

- дава мислења по предлогот на програмата за развој и на годишната програма за работа и го следи нејзиното извршување,
- го разгледува и утврдува успехот на учениците и работата на други стручни органи,
- им одобрува на учениците побрзо напредување во основното училиште,
- го разгледува остварувањето на наставниот план и програмите и презема мерки за нивно извршување,
- дава мислење за распределба на часовите меѓу наставниците,
- донесува одлуки по приговори на учениците за утврдени оценки,
- го разгледува извештајот од реализација на годишната програма за работа, од самоевалуација, од извршената интегрална евалуација и предлага соодветни мерки,
- расправа и одлучува за стручни прашања поврзани со воспитно-образовната работа,
- дава мислење за годишниот финансиски план на училиштето,
- избира претставници во училишниот одбор,
- дава мислење за планирањето, реализацијата и вреднувањето на постигањата во наставата и учењето,
- го разгледува годишниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници и Националниот извештај за работа на наставниците и стручните соработници и предлага соодветни мерки,
- дава предлози за напредување на наставниците и стручните соработници на училиштето,
- одлучува за воспитни мерки и - врши и други работи утврдени во статутот на училиштето.

Совет на одделенските наставници

Член 151

(1) Советот на одделенските наставници го сочинуваат одделенските наставници, предметните наставници кои се вклучуваат во реализацијата на наставата од прво до петто одделение и стручните соработници на училиштето.

(2) Советот на одделенските наставници ги разгледува годишната програма за работа и планирањето на наставата, воспитно-образовните проблеми по одделенија, подготвува програма за работа со талентираните ученици, односно за учениците кои потешко напредуваат, предлага и одлучува за воспитните мерки и врши други работи утврдени во статутот на училиштето.

Совет на предметните наставници

Член 152

(1) Советот на предметните наставници го сочинуваат предметните наставници што ја изведуваат наставата од шесто до деветто одделение и стручните соработници на училиштето.

(2) Советот на предметните наставници ги разгледува годишната програма за работа и планирањето на наставата, воспитно-образовните проблеми по одделенија, подготвува програма за работа со талентираните ученици, односно со оние кои потешко напредуваат, одлучува за воспитните мерки и врши други работи утврдени во статутот на училиштето.

Надлежност на одделенскиот, односно раководителот на паралелката

Член 153

Одделенскиот, односно раководителот на паралелката ја остварува програмата за часот на одделенската заедница, ги анализира воспитните и наставните резултати на одделението, се грижи за решавање на воспитните и наставните проблеми на одделни ученици, соработува со родителите и стручните соработници на училиштето, предлага и одлучува за воспитните мерки и врши други работи утврдени во статутот на училиштето.

Стручни активи на наставниците

Член 154

(1) Стручните активи на наставниците ги сочинуваат наставници кои предаваат ист предмет или подрачје.

(2) Стручните активи на училиштето ги усогласуваат критериумите за планирање на наставата и за оценување на постигањата на учениците, даваат предлози на наставничките совети на училиштето за подобрување на воспитно-образовната работа, одлучуваат за употреба на учебниците во основното училиште, расправаат за забелешките на родителите, учениците и вршат други стручни работи определени со годишната програма за работа на училиштето.

Совет на родители

Член 155

(1) За организирано остварување на интересите на учениците во основното училиште од родителите на учениците се формира совет на родители на училиштето.

(2) Во советот на родители има по еден претставник од секоја паралелка којшто го избираат родителите на родителскиот состанок на паралелката.

(3) Првото свикување на советот на родители го врши директорот на училиштето.

(4) Советот на родители:

- дава мислење за предлогот на програмата за развој на основното училиште и за годишната програма за работа,
- расправа за извештајот за работата на училиштето,
- предлага програми за подобрување на стандардите за наставата,
- дава согласност на предлозите на директорот за воведување повисоки стандарди,
- разгледува жалби на родителите во врска со воспитно-образовната работа,
- избира претставници во училишниот одбор на основното училиште и

- врши други работи утврдени со статутот на училиштето.

XII. ОБЕЗБЕДУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА КВАЛИТЕТ НА НАСТАВАТА

Видови оцена на квалитет на наставата

Член 156

(1) Оценувањето на квалитетот на работата на училиштата се остварува како самоевалуација и надворешна евалуација, кои се вршат согласно со закон.

(2) За обезбедување квалитет на наставата, училишниот одбор на секои четири години донесува програма за развој на училиштето во која се земени предвид резултатите од самоевалуацијата спроведена од страна на училишната комисија, советодавната и стручната помош од Бирото, резултатите од надворешната евалуација и препораките од извештајот од интегралната евалуација спроведена од страна на Државниот просветен инспекторат.

Самоевалуација

Член 157

(1) На секои две години за реализација на програмите од членот 156 на овој закон училиштето врши самоевалуација.

(2) Самоевалуацијата од ставот (1) на овој член се спроведува на крајот на секоја втора наставна година.

(3) Самоевалуацијата ја спроведува училишна комисија составена од пет члена од редот на наставниците, стручните соработници, воспитувачите и родителите која по предлог на директорот ја формира училишниот одбор.

(4) Самоевалуацијата ги опфаќа особено следниве области:

- организација и реализација на наставата и учењето,
- постигањата на учениците,
- професионален развој на наставниците, стручните соработници и воспитувачи и на раководниот кадар,
- управување и раководење,
- комуникации и односи со јавноста,
- училишната клима и култура и
- соработката со родителите и со локалната средина.

(5) Комисијата од ставот (3) на овој член изготвува извештај за извршената самоевалуација со предлог на мерки за подобрување на квалитетот на наставата кој го доставува до училишниот одбор, директорот на училиштето и основачот. Училишниот одбор и директорот треба да постапат по предлогот на мерките на комисијата.

(6) Начинот и областите за вршењето на самоевалуацијата на основните училишта ги пропишува министерот.

Објавување на резултати од самоевалуација

Член 158

(1) Резултатите од самоевалуацијата на основните училишта се објавуваат на веб страницата на училиштето и на општината.

(2) Извештајот со резултатите од самоевалуацијата училиштето го доставува до Државниот испитен центар.

Надворешна евалуација

Член 159

(1) Надворешната евалуација ја врши Државниот испитен центар и таа ги опфаќа резултатите од државните и меѓународните тестирања, учеството на

наставниците и учениците во меѓународни проекти, учеството и постигнувањата на учениците на државни и меѓународни натпревари, учество на наставниците во обуки и други аспекти.

(2) Начинот и областите за вршењето на надворешната евалуацијата на основните училишта ги пропишува министерот.

Државно тестирање

Член 160

(1) Остварувањето на стандардите на постигнувања во текот на основното образование и воспитување се проверува со државно тестирање на примерок на ученици и школи.

(2) Ученикот е должен да учествува во државното тестирање.

(3) Директорот е должен да ги обезбеди условите за државно тестирање и регуларноста на тестирањето.

(4) Резултатите од државното тестирање не влијаат на оценките, односно на општиот успех на учениците.

(5) Условите и начинот за спроведување на државното тестирање ги утврдува министерот.

(6) Резултатите од државното тестирање служат за оценка на состојбата и напредокот на образованието во земјата, како и при рангирањето на училиштата и се користат од страна на Министерството, општините, образовните и научни установи и граѓаните, во согласност со закон.

(7) Училиштето ги користи резултатите за унапредување на својот развоен план, училишната програма, планот за стручно усовршување и напредување на наставниците.

Меѓународно тестирање

Член 161

(1) Училиштата учествуваат во меѓународни тестирања врз основа на меѓународен договор, во согласност со Министерството.

(2) Резултатите од меѓународните тестирања се користат за проценка на состојбата и напредокот на образованието во Република Македонија, како и при рангирањето на училиштата.

Рангирање на училиштата

Член 162

(1) Секоја година се спроведува рангирање на училиштата.

(2) Рангирањето на училиштата се врши според критериуми кои ги пропишува министерот, при што ќе се вреднуваат учество и постигнувања во меѓународните натпревари и државните натпревари, тестирања и евалуација кои ги спроведува Државниот испитен центар, учество на наставниците и учениците во меѓународни проекти финансирани од меѓународни организации во текот на претходната календарска година и сл.

(3) Рангирањето го врши комисија формирана од министерот, а составена од седум универзитетски професори, и по двајца претставници на Министерството, Бирото и на Државниот испитен центар.

(4) Училиштето кое е најдобро рангирано добива плакета за најдобро рангирано училиште со наведување на годината кога е спроведено рангирањето.

(5) При рангирањето се земаат во предвид постигнувањата во текот на преходната календарска година, а резултатите од рангирањето се објавуваат најдоцна до мај во тековната година.

(6) На учениците кои учат во училиштето кое е најдобро рангирано им се издава додаток на свидетелство во кое е наведена годината во која училиштето е најдобро рангирано и бројот на поени кои ги освоило училиштето при рангирањето. Овој додаток на свидетелството се издава десет години по добивањето на плакетата за најдобро рангирано училиште.

(7) Вработените во училиштето кое е рангирано како најдобро примаат додаток на платата во износ од 30% во наредните 12 месеци.

XIII. НОСТРИФИКАЦИЈА И ЕКВИВАЛЕНЦИЈА НА СВИДЕТЕЛСТВА СТЕКНАТИ ВО СТРАНСТВО

Барање за нострификација и еквиваленција

Член 163

(1) Државјанин на Република Македонија кој во странство завршил основно образование или завршил одделно одделение од основното воспитание и образование, има право да бара признавање на свидетелството, односно нострификација или признавање на еквиваленција во согласност со овој закон, доколку со меѓународните договори поинаку не е одредено.

(2) Странски државјани и лице без државјанство имаат право да бараат нострификација или признавање на еквиваленција на свидетелството стекнато во странство.

Поим на нострификација и еквиваленција

Член 164

(1) Со нострификација се врши признавање на свидетелството стекнато во странство во целина во поглед на правата што му припаѓаат на имателот на свидетелството за продолжување на образованието.

(2) Со еквиваленција се врши изедначување на свидетелството стекнато во странство со соодветното свидетелство стекнато во Република Македонија.

(3) Нострификацијата, односно признавањето на еквиваленција на свидетелство стекнато во странство ја врши Министерството.

Значење на нострификацијата и еквиваленцијата

Член 165

Со нострификација и со признавање на еквиваленција свидетелството стекнато во странство се изедначува со соодветното свидетелство стекнато во Република Македонија во целина во поглед на правата што му припаѓаат на имателот за продолжување на образованието.

Елементи кои се земаат предвид при нострификација и еквиваленција

Член 166

(1) Во постапката за нострификација и признавање на еквиваленција на свидетелството стекнато во странство, односно нивна еквиваленција се зема предвид:

- системот на образование во државата во која свидетелството е стекнато,
- траењето на образованието,

- наставниот план и програми,
- правата што свидетелството ги дава на имателот во земјата каде што е стекнато и
- други работи од значење за нострификација и еквиваленција.

(2) Ако во постапката за нострификација, односно еквиваленција се утврди дека наставниот план и програмите битно отстапуваат од наставниот план и програмите во Република Македонија со кого се споредува, нострификацијата се условува со полагање предмети.

Потребна документација за нострификација

Член 167

(1) Кон барањето за нострификација и признавање на свидетелството стекнато во странство барателот поднесува барање со потребната документација, и тоа:

- оригинал сведителства или диплома и една копија заверена на нотар,
- превод на македонски јазик од овластен судски преведувач на свидетелството или дипломата (во три примероци),
- доказ за претходно завршено образование и
- оригинален примерок од уплатница за уплатените средства за нострификација на сведителство или диплома стекната во странство.

(2) Образецот на барањето од став (1) на овој член и потребната документација за нострификација и признавање на свидетелството стекнато во странство ги пропишува министерот надлежен за работите од областа на образованието во согласност со министерот за информатичко општество и администрација.

(3) При нострификацијата се врши и еквиваленција на сведителството, освен ако подносителот на барањето при пополнување на образецот на барањето ја одбере опцијата постапките да се раздвојат, односно побара само нострификација или само признавање на еквиваленција.

(4) Овластеното службено лице од Министерството кое ја води постапката за нострификација и признавање на свидетелството стекнато во странство е должно во рок од три дена од денот на приемот на барањето за нострификација, по службена должност да побара документација од став (1) алинеите 3 и 5 на овој член за која надлежниот јавен орган води службена евиденција.

(5) Овластеното службено лице од надлежниот јавен орган од кој е побарана документацијата од став (1) алинеите 3 и 5 на овој член е должно да ја достави бараната документација во рок од три дена од денот на приемот на барањето.

(6) Ако барањето од ставот (1) на овој член не содржи комплетна документација, Комисијата во рок до 15 дена од приемот на барањето, го известува писмено лицето да ја достави документацијата која недостасува.

Условен упис во училиште при незавршена нострификација

Член 168

(1) Лицето кое поднело барање за нострификација, односно признавање на еквиваленција на свидетелството стекнато во странство, може условно да го посетува наредното одделение, доколку постапката не е завршена до истекот на рокот за упис на учениците во училиште.

(2) Ученикот чие свидетелство врз основа на извршена нострификација, односно признавање на еквиваленција дава право на запишување во пониска година од годината во која условно е запишан, се префрлува во соодветната година и со тоа се поништува условното запишување.

Видови решенија за нострификација и признавање на еквиваленција

Член 169

(1) Во зависност од барањето, Министерството донесува:

- решение за нострификација и признавање на еквиваленција,
- решение за нострификација и
- решение за признавање на еквиваленција.

(2) Решение за нострификација и признавање на еквиваленција, решение за нострификација и решение за признавање на еквиваленција на свидетелството стекнато во странство донесува Министерството, во рок од 60 дена од денот на поднесување на барањето за нострификација, односно еквиваленција, по предлог на комисија.

(3) Комисијата од ставот (2) на овој член ја формира министерот и е составена од истакнати стручни лица, со високо образование и со најмалку седум години работно искуство во воспитно- образовната дејност или во орган на државната управа надлежен за работите на образованието.

(4) Повеќе од половината членови на комисијата од ставот (3) на овој член се од воспитно- образовната дејност.

(5) Против решението за одбивање на нострификацијата, односно еквиваленцијата, може да се изјави жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен во рок од 15 дена од денот на приемот на решението.

Надомест на трошоци за нострификација

Член 170

(1) Надоместокот на трошоците во постапката за нострификација се утврдува врз основа на направените реални трошоци.

(2) Висината на надоместокот на трошоците од ставот (1) на овој член и начинот на распределбата на надоместокот, ги пропишува министерот.

Евиденција на нострификација и еквиваленција

Член 171

Министерството ја чува документацијата од извршената нострификација, односно еквиваленција и за тоа води евиденција.

Обрасци за нострификација

Член 172

Формата и содржината на обрасците за нострификација, односно еквиваленција и начинот на водење на евиденцијата ги утврдува министерот.

XIV. ФИНАНСИРАЊЕ НА ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ

Финансирање од Буџетот на Република Македонија

Член 173

(1) Средствата за финансирање на дејноста на основното образование се обезбедуваат од Буџетот на Република Македонија, на начин и постапка утврдени со Законот за буџетите на Република Македонија, Законот за извршување на Буџетот на Република Македонија и Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа.

(2) Средствата од ставот (1) на овој член се распределуваат на општините по пат на блок дотации и наменски дотации согласно со Уредбата за методологијата за утврдување на критериуми за распределба на блок дотациите и Уредбата за методологијата за распределба на капиталните и наменските дотации утврдени во Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа.

(3) Општината средствата од ставот (2) на овој член ги распределува на основните училишта на своето подрачје за обезбедување на реализација на воспитно-образовниот процес, во согласност со утврдените стандарди и нормативи.

(4) Со уредбите од ставот (2) на овој член се уредува распределбата на средствата од блок дотацијата и од наменската дотација која се врши врз основа на формула и согласно со фазите за фискалната децентрализација утврдени во Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа.

(5) Формулата од ставот (4) на овој член за распределба на средствата се изведува основно од бројот на учениците во основните училишта на своето подрачје. Врз изведувањето на формулата можат да имаат влијание и други дополнителни показатели.

Финансирање од други извори

Член 174

(1) Општината може да ја дополни добиената блок дотација, односно наменска дотација за образование со средства од сопствени извори, освен за платите на вработените во училиштата.

(2) Средствата за финансирање на дејноста на основното образование можат да се обезбедуваат и од други извори (легати, подароци, завештанија и друго), а се користат наменски.

Објавување на финансиски план и завршна сметка на основните училишта

Член 175

(1) Податоците од годишниот финансиски план и од завршната сметка на основните училишта, општината ги објавува во своето службено гласило.

(2) Министерот утврдува кои податоци ќе бидат објавени.

Подзаконски акти за финансирање на основното образование

Член 176

(1) Министерството за средствата за финансирање на основното образование донесува финансов план и програми и годишна пресметка.

(2) Министерството утврдува мерила и критериуми за распоредување на средствата за државните основни училишта.

(3) Советот на општината утврдува мерила и критериуми за распоредување на средства за општинските основни училишта.

(4) Министерството го контролира наменското користење на средствата кои се распределуваат од Буџетот на Република Македонија.

Осигурување за одговорност од предизвикана штета

Член 177

Основните училишта се должни да склучат соодветно осигурување за одговорност од предизвикана штета, за што средства обезбедува основачот.

XV. НАДЗОР

Органи кои вршат надзор

Член 178

(1) Надзор над спроведувањето на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Министерството.

(2) Инспекциски надзор над спроведувањето на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Државниот просветен инспекторат и овластените инспектори на општините, согласно со закон.

Инспекциски надзор

Член 179

(1) Доколку при вршењето на инспекцискиот надзор државниот просветен инспектор или овластениот инспектор на општината утврди дека за прв пат е сторена неправилност од прекршочните одредби на овој закон, е должен да состави записник во кој ќе ја утврди сторената неправилност со укажување за отстранување на утврдената неправилност во рок од осум дена и со истовремено врачување на покана за спроведување на едукација на лицето или основното училиште каде што е утврдена неправилноста при вршењето на инспекцискиот надзор.

(2) Формата и содржината на поканата за едукација, како и начинот на спроведување на едукацијата ги пропишува министерот.

(3) Едукацијата ја организира и спроведува Државниот просветен инспекторат, односно овластениот инспектор на општината, којшто го извршил инспекцискиот надзор, во рок не подолг од осум дена од денот на спроведувањето на инспекцискиот надзор.

(4) Едукацијата може да се спроведе за повеќе утврдени исти или истородни неправилности за едно или повеќе лица, односно за едно или повеќе основни училишта.

(5) Доколку во закажаниот термин лицето или основното училиште над кое се спроведува едукација не се јави на едукацијата ќе се смета дека едукацијата е спроведена.

(6) Доколку лицето или основното училиште над кое се спроведува едукација се јави на закажаната едукација и истата ја заврши ќе се смета дека е едуциран по однос на утврдената неправилност.

(7) Доколку државниот просветен инспектор или овластениот инспектор на општината при спроведување на контролниот надзор утврди дека се отстранети утврдените неправилности од ставот (1) на овој член, донесува заклучок со кој ја запира постапката на инспекцискиот надзор.

(8) Доколку државниот просветен инспектор или овластениот инспектор на општината при спроведување на контролниот надзор утврди дека не се отстранети утврдените неправилности од ставот (1) на овој член, поднесува барање за поведување на прекршочна постапка пред надлежен суд.

(9) Државниот просветен инспекторат, односно овластениот инспектор на општината, којшто го извршил инспекцискиот надзор, води евиденција за спроведената едукација на начин пропишан од министерот.

Надзор од страна на Министерството

Член 180

(1) Кога Министерството ќе смета дека статутот или друг акт на основното училиште не е во согласност со Уставот и закон има право да го запре од извршување актот до донесување на одлука на Уставниот суд на Република Македонија.

(2) Ако Министерството во вршење на надзорот, утврди дека основното училиште издало свидетелство спротивно на одредбите на овој закон донесува решение за нивно поништување што се објавува во средствата за јавно информирање и поднесува пријава до органот за кривично гонење.

Надлежност на Министерството при вршење надзор

Член 181

(1) При вршењето на надзорот над работата на органите на општината, Министерството ги врши следниве работи:

- ја следи законитоста на работата на органите на општината, презема мерки и активности и поднесува иницијативи за остварување на надлежностите на општината во согласност со овој закон,

- оценува дали органите на општината ги извршуваат надлежностите согласно со овој закон,

- им укажува на органите на општината на пречекорувањето на нивните надлежности утврдени со овој закон и друг пропис и им предлага соодветни мерки за надминување на таквата состојба,

- укажува на определени материјални и процедурални недостатоци во работата на органите на општината со кои се оневозможува вршењето на работите од областа на основното образование од локално значење,

- дава препораки за доследно спроведување на надлежностите на општината согласно со овој закон на барање на органите на општината,

- го следи навременото донесување на прописи на општината предвидени со овој закон,

- ја следи законитоста на решенијата што градоначалникот ги донесува во решавањето на поединечните права, обврски и интереси на физичките и правните лица и презема мерки во согласност со овој закон,

- дава мислење и стручна помош по предлогот на прописите на општината предвидени со овој закон, на барање на органите на општината,

- го следи остварувањето на јавноста во работата на органите на општината, во остварувањето на нивните надлежности утврдени со закон, а особено од аспект на редовно, навремено, вистинито и потполно известување на граѓаните,

- го следи остварувањето на претходниот надзор на прописите на општините и

- навремено ги известува органите на општината за констатираните состојби во нивната работа и за преземените мерки при вршењето на надзорот.

(2) За преземените мерки и активности од ставот (1) алинеи 6 и 7 на овој член, Министерството го информира органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на локалната самоуправа.

Одземање надлежност

Член 182

(1) Ако и покрај укажувањата и преземените мерки и активности, органите на општината не го обезбедат извршувањето на работите кои со закон се утврдени како нејзина надлежност и за чие извршување одговорна е општината, по сила на овој закон им се одзема вршењето на соодветната надлежност.

(2) Вршењето на одземените работи го презема Министерството, но најмногу до една година од денот на нивното преземање.

(3) Министерството одземените работи од надлежност на општината ги врши во име и за сметка на општината.

(4) За одземањето на работите од ставот (1) на овој член се известува органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на локалната самоуправа и органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на финансиите.

XVI. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 183

(1) Глоба во износ од 400 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на основното училиште, ако:

- името на основното училиште е напишано спротивно на членот XX од овој закон,
- внесува погрешни податоци во интегрираната база на податоци (член XX),
- не истакне распоред за дополнителна и додатна настава за секој наставен предмет, на видно место во училиштето и истиот не го достави до Државниот просветен инспекторат (член XX),
- задолжителните и изборните предмети за учениците со посебни образовни потреби се реализираат спротивно на членот XX став (2) од овој закон,
- не го организира прифаќањето и заштитата, како и продолжен престој на учениците (член XX ставови (1) и (2)),
- не ги запознае учениците и родителите со одделни делови од програмата за работа, правата и должностите на учениците и организацијата на работата во училиштето (член XX),
- издаде јавни исправи спротивно на членот XX став (2) од овој закон и
- не склучи соодветно осигурување за одговорност од предизвикана штета (член XX).

(2) Глоба во износ од 30% од одмерената глоба за правното лице ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член на директорот на основното училиште.

(3) Глоба во износ од 80 до 120 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на наставникот за прекршокот од ставот (1) алинеи 3, 4 и 5 на овој член.

(4) Глоба во износ од 60 до 80 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на родителот, односно старателот ако ученикот не е запишен во рокот утврден во членот XX став (1) од овој закон.

(5) Глоба во износ од 80 до 100 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на родителот, односно на старателот за прекршок ако не се јави во утврдениот термин за советување по втората упатена покана (член XX став (2)).

(6) Глоба во износ од 200 до 280 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на родителот, односно на старателот за прекршок, ако не се јави во утврдениот термин за советување по третата упатена покана (член XX став (2)).

(7) Глоба во износ од 300 до 400 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на родителот, односно старателот ако не му овозможи на своето дете да ја исполни обврската за задолжително основно образование и воспитание (член XX).

(8) За секое наредно повторување на прекршоците од ставовите (1) до (7) на овој член во тековната учебна година се изрекува глобат во двоен износ.

Член 184

(1) Глоба во износ од 600 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на основното училиште, ако:

- во основното училиште се врши дискриминација (член XX став (2)),
- воспитно-образовната работа не се изведува согласно со членот XX од овој закон,
- не внесува податоци во интегрираната база на податоци (член XX),
- се организира подрачно училиште без одлука на основачот и претходно позитивно мислење од министерот (член XX став (2)),
- не користи информатичко-комуникациски технологии во наставата (член XX став (6));
- годишната програма за работа не ја достави до основачот, Бирото и Државниот просветен инспекторат во определениот рок (член XX ставови (4) и (7)),
- не го оствари вкупниот број наставни денови (член XX став (2)),
- се организира комбинирана паралелка без добиена согласност од основачот (член XX став (7)),
- организира паралелка со помалку од 20 ученици без добиена согласност од основачот (член XX став (5)),

- основното училиште навреме не организира и не изврши запишување на ученици (член XX став (1)),
 - не ги опфати учениците од својот реон (член XX став (2)),
 - запише ученици од друг реон или друга општина без да има слободни места (член XX став (3)),
 - не го известат овластениот просветен инспектор на општината за децата кои не се запишани, односно кои неоправдано не го посетуваат училиштето повеќе од 30 дена (член XX),
 - професионалното усовршување се остварува преку неакредитирани програми (член XX став (3)),
 - не се води или се води и издава педагошката документација спротивно на членовите XX и XX од овој закон и
 - постапи спротивно на членот XX став (1) алинеи 2 и 3 од овој закон.
- (2) Глоба во износ од 30% од одмерената глоба за правното лице ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член на директорот на основното училиште.
- (3) Глоба во износ од 140 до 180 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на наставникот за прекршокот од ставот (1) алинеи 1, 2, 5 и 15 на овој член, како и за прекршок, ако:
- не го оствари годишниот и неделниот број на часови за наставата согласно со наставниот план и програма (член XX),
 - како одделенски наставник, односно раководител на паралелка не го известат родителот за успехот на ученикот најмалку двапати за секое полугодие (член XX),
 - како одделенски наставник, односно раководител на паралелка годишните оценки не им ги соопшти на родителите на родителска средба која се одржува три дена по денот на одржувањето на наставничкиот совет на кој се утврдуваат годишните оценки на учениците (член XX став (1)),
 - како ментор не изработи програма и извештај од членот XX став (8) на овој закон,
 - не ја реализира наставата интерактивно (член XX став (2)),
 - не ја планира наставата во писмена или електронска форма (член XX став (4) алинеја 1) и
 - врши продажба на учебници, списанија и друга литература во основните училишта (член XX став (2)).
- (4) За секое наредно повторување на прекршоците од ставовите (1) до (3) на овој член во тековната учебна година се изрекува глоба во двоен износ.

Член 185

- (1) Глоба во износ од 800 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на основното училиште, ако:
- се организира политичко и верско организирање и дејствување и се истакнуваат партиски и верски обележја (член XX),
 - започне со работа пред утврдување на исполнувањето на условите за почеток со работа и пред донесување на решение за верификација (член XX став (2)),
 - ја прекине воспитно-образовната работа спротивно на членот XX став (6) од овој закон,
 - се врши телесно и психичко малтретирање на ученикот (член XX),
 - изврши избор на наставници и стручни соработници спротивно на одредбите од членовите XX , XX и XX на овој закон,
 - постапи спротивно на членот XX ставови (6),(7),(8) и (9) од овој закон,
 - се врши телесно или психичко малтретирање на наставник, стручен соработник или воспитувач (член XX став (5)),
 - на наставникот не му издаде ново решение за работно време (член XX став (2)),

- по извршена вонредна интегрална евалуација не ги отстрани причините за нарушувањето на воспитно-образовниот процес (член XX став (1)),

- не донесе програма за развој на училиштето согласно со членот XX од овој закон,

- не спроведе самоевалуација на училиштето (член XX) и

- не овозможи вршење на надзор над законитоста и инспекциски надзор (член XX).

(2) Глоба во износ од 30% од одмерената глоба за правното лице ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член на директорот на основното училиште.

(3) Глоба во износ од 200 до 240 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на наставникот на основното училиште за прекршокот од ставот (1) алинеи 1, 3, 4 и 12 на овој член.

(4) Глоба во износ од 400 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на родителот, односно старателот ако родителот, односно старателот или неговото дете врши телесно или психичко малтретирање на наставник, стручен соработник или воспитувач (член XX став (5)).

(5) За секое наредно повторување на прекршоците од ставовите (1) до (4) на овој член во тековната учебна година се изрекува глоба во двоен износ.

(6) На основното училиште за дејствијата од ставот (1) алинеја 2 на овој член, покрај предвидената глоба задолжително ќе му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана за вршење на дејност во времетраење од најмалку три години, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

(7) На директорот на основното училиште за дејствијата од ставот (1) алинеја 2 на овој член, покрај предвидената глоба задолжително ќе му се изрече и прекршочна санкција привремена забрана за вршење на професија во времетраење од најмалку една година, сметајќи од денот на правосилноста на одлуката.

Член 186

(1) Глоба во износ од 25 до 50 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на овластеното службено лице од Комисијата, односно од Министерството кое ја води постапката, ако:

- не ги прибави доказите во рок од три дена од денот на приемот на барањето (член XX став (10) и член XX став (3) од овој закон);

- не одлучи по барањето во рок од 30 дена, односно во рок од 60 дена од денот на приемот на барањето (член XX став (5) и член XX став (1) од овој закон).

(2) Глоба во износ од 25 до 50 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на овластеното службено лице од надлежниот јавен орган од кој се побарани доказите и податоците ако не ги достави бараните докази и податоци во рок од три дена од денот на приемот на барањето (член XX став (11) и член XX став (4) од овој закон).

Член 187

(1) Надлежен орган за изрекување на прекршочните санкции е надлежниот суд.

(2) Одмерувањето на висината на глобата за правно лице се врши согласно Законот за прекршоците.

Член 188

(1) За прекршоците утврдени во членовите XX, XX, XX, XX и XX од овој закон, државниот просветен инспектор должен е на сторителот на прекршокот да му издаде прекршочен платен налог, согласно Законот за прекршоци.

(2) Доколку сторителот го прими прекршочниот платен налог, истиот треба да го потпише. Примањето на прекршочниот платен налог од сторителот на прекршокот се забележува во записник.

(3) Во записникот од став (2) на овој член се утврдува начинот на кој ќе се отстранат штетните последици од прекршокот, како и начинот на надминување на последиците од сторениот прекршок.

(4) Кога како сторител на прекршок се јавува правно лице, записникот и прекршочниот платен налог ги потпишува директорот на основното училиште или од него овластено лице.

(5) Државниот просветен инспектор е должен да води евиденција за издадените прекршочни платни налози и за исходот од покренатите постапки.

(6) Во евиденцијата од ставот (5) на овој член се собираат, обработуваат и чуваат следните податоци: име и презиме, односно назив на сторителот на прекршокот, живеалиште, односно престојувалиште, седиште, вид на прекршокот, број на прекршочниот платен налог кој му се издава и исходот на постапката.

(7) Личните податоци од ставот (6) на овој член се чуваат пет години од денот на внесување во евиденцијата.

(8) Министерот за образование и наука ги пропишува формата и содржината на прекршочниот платен налог.

Член 189

(1) Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност државниот просветен инспектор ќе му изрече за прекршок на правното лице ако не се води е-дневник во основното училиште (член XX став (4)).

(2) Глоба во износ од 30% од одмерената глоба за правното лице ќе му се изрече за прекршокот од ставот (1) на овој член на директорот на основното училиште.

Член 190

Средствата од глобите изречени од страна на државните просветни инспектори се приход на Буџетот на Република Македонија.

XVII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Статус на училишта

Член 191

Со денот на влегувањето во сила на овој закон, училиштата продолжуваат со работа и го задржуваат истиот статус кој го имале во моментот на влегување во сила на законот.

Вработени педагози и наставници за предучилишно воспитување

Член 192

Педагозите и наставниците за предучилишно воспитување вработени на неопределено работно време кои реализираат одделенска настава пред влегување во сила на овој закон, продолжуваат со работа.

Член 192-а

Наставниот кадар со VI степен и 180 ЕКТС, вработени на неопределено работно време кои реализираат настава пред влегување во сила на овој закон, продолжуваат со работа и ќе имаат за 10% пониска плата од наставниците со 240 ЕКТС.

Мандат на директори и директорски испит

Член 193

Директорите на основните училишта именувани пред влегувањето во сила на овој закон продолжуваат да ги вршат своите функции до истекот на времето за кои се именувани.

Ограничувањата на бројот на мандати на директор на основно училиште се применуваат и на лицата кои вршеле функција директор на основно училиште согласно прописите кои важеле пред стапување во сила на овој закон.

Лицата кои функцијата директор на основно училиште ја вршеле два пати во исто училиште согласно прописите кои важеле пред стапување во сила на овој закон, немаат право повторно да бидат избрани за директор на истото основно училиште.

Лицата кои само еднаш биле именувани за директор на основно училиште согласно прописите кои важеле пред стапување во сила на овој закон, имаат право повторно да бидат избрани за директор на истото основно училиште.

Испитот за директор положен во Република Македонија согласно одредбите кои важеле пред стапување во сила на овој закон, се признаваат како важечки согласно одредбите од овој закон, при што истите важат неограничено.

Мандат на помошник директори и раководители на подрачни училишта

Член 193-а

Помошник директори и раководители на подрачни училишта именувани пред влегувањето во сила на овој закон продолжуваат да ги вршат своите функции до истекот на времето за кои се именувани.

Лицата кои функцијата помошник директор на основно училиште и раководител на подрачно училиште ја вршеле два пати без прекин во исто училиште согласно прописите кои важеле пред стапување во сила на овој закон, немаат право повторно да бидат избрани за директор и раководител на истото основно училиште и мандатот им престанува со стапување во сила на овој закон.

Мандат на училишни одбори

Член 194

(1) Со стапувањето на сила на овој закон престанува мандатот на избраните училишни одбори.

(2) Членовите на училишните одбори ќе се изберат во рок од еден месец од стапувањето на сила на овој закон.

Рокови за усогласување на актите на училиштата

Член 195

(1) Основното училиште во рок од шест месеца од денот на влегувањето во сила на овој закон ја усогласува својата организација, работа, статут и другите акти со овој закон.

(2) До донесувањето на актите од ставот (1) на овој член се применуваат постојните акти на основното училиште доколку не се спротивни со овој и друг закон.

Рокови за донесување на подзаконски акти

Член 196

(1) Подзаконските акти предвидени во овој закон, министерот ќе ги донесе во рок од една година од денот на неговото влегување во сила.

До донесување на актите предвидени со овој закон ќе се применуваат постојните акти доколку не се спротивни со овој и друг закон.

Државно тестирање и рангирање на училиштата

Член 197

Одредбите од овој закон кои се однесуваат на државното проверување на напредокот и постигањето на успехот на учениците во основното образование и рангирањето на училиштата ќе се применуваат од учебната 2019/2020 година.

Продолжување на започнатите постапки

Член 198

Постапките кои се започнати пред влегувањето во сила на овој закон ќе се завршат согласно со Законот за основното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013, 41/2014, 116/2014, 135/2014, 10/2015, 98/2015, 145/2015, 30/2016, 127/2016 и 67/2017).

Престанување со важност

Член 199

Со влегување во сила на овој закон, престанува да важи Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/2008, 33/2010, 116/2010, 156/2010, 18/2011, 42/2011, 51/2011, 6/2012, 100/2012, 24/2013, 41/2014, 116/2014, 135/2014, 10/2015, 98/2015, 145/2015, 30/2016, 127/2016 и 67/2017).

Член 200

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“.